

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2018-2021

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kateřina Macháčková

Vliv médií na vnímání znevýhodněných jedinců

Praha 2021

Vedoucí bakalářské práce:

Doc. PhDr. Petr Sak, CSc

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2018-2021

BACHELOR THESIS

Kateřina Macháčková

**The influence of the media on the perception of
disadvantage individuals**

Prague 2020

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Doc. PhDr. Petr Sak, CSc

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská/diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Kateřina Macháčková

Poděkování

Děkuji především Doc. PhDr. Petru Sakovi, CSc za vedení této práce a příležitosti tak pracovat s velmi bohatým a pro mě zajímavým tématem. Děkuji i za všechny pro mě velmi přínosné konzultační hodiny. Poděkování také patří všem zúčastněným respondentům za jejich zapojení do mé praktické části.

Anotace

Tato práce se zabývá tématem vlivu médií na vnímání znevýhodněného jedince. Zabývá se nejen vnímáním v minulosti, ale také dnešní vnímání a názory na začlenění znevýhodněných jedinců. Jsou zde zahrnuty i některé z teorií vnímání znevýhodněných či mediální stereotypy, které jim život velmi ztěžovaly.

Klíčová slova

Abnormalita, inkluze, integrace, média, nálepkování, narativní rámec, rámcování, stereotyp, stigma, znevýhodněný

Annotation

This thesis is about influence of media on the perception disadvantage individuals. It is about not only perception in the past but also perception in these days and opinions of integration of disadvantage individuals. There are included some theories about perception of disadvantage individuals and media stereotypes which made lives of these individuals much harder.

Key words

Abnormality, integration, media, labelling, narrative framework, framework, stereotype, stigma, disadvantage

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	
1 MEDIA	11
1.1 Definice médií.....	11
1.2 Druhy médií	11
1.3 Druhy vlivu médií.....	14
1.4 Funkce médií.....	16
2 VZNIK A VÝVOJ MÉDIÍ	19
3 OSOBY SE ZDRAVOTNÍM ZNEVÝHODNĚNÍM	21
3.1 Postoje ke znevýhodněným jedincům v historii	21
3.2 Současné pojetí a definice.....	26
3.3 Dnešní postoje.....	27
3.3.1.Integrace.....	28
3.3.2. Inkluze.....	29
4 MÉDIA A ZNEVÝHODNĚNÍ.....	30
4.1 Mediální stereotypy a stigmatizace znevýhodněných	30
4.2 Teorie rámcování	34
4.2.1. Lingvistická a naritativní.....	35
4.2.2. Mediální.....	36
4.3 Teorie nálepkování	37
PRAKTICKÁ ČÁST.....	39
ZÁVĚR.....	53
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	55

PŘÍLOHY	57
----------------------	-----------

ÚVOD

Jelikož žijeme v informační společnosti, která jako hlavní prameny informací využívá především média, způsobuje to jakousi zkreslenost reality. Samotná média postupem času přebírají hlavní roli v životech jedinců, a tedy i jejich vliv je patrný v oblasti utváření názorů, hodnot a kvalit a s tím spojené i projevy v jejich reakcích a chování. Toto chování má pak své pozitivní i negativní následky na členy společnosti, v tomto případě hovoříme o vlivu na znevýhodněné jedince.

Hlavním cílem této práce je v její teoretické části seznámení s definicí médií, funkcemi médií, vlastnostmi a oblastmi vlivu, dále historií jejich vzniku a vývoje. Následně se pak orientuje na členění zacházení se znevýhodněnými jedinci v průběhu historie od starověké Sparty, přes středověk až po druhou světovou válku, dnešní pojetí, definici a přístupy. Třetí, v teoretické části předposlední kapitola, je věnovaná spojení médií a způsobům jakými zobrazují a prezentují znevýhodněné jedince, společně s dopady této mediální prezentace na znevýhodněné. Konečná část obsahuje výčet pozitivní prezentace, podpory a snahy médií o změnu nahlížení na jedince se znevýhodněním, na kterém bychom měli zapracovat, aby se jejich integrace nebrala jako problematika, ale jako samozřejmost. Informace jsou získávány z odborné literatury, diplomových prací pojednávajících o podobné tematice, také z internetových stránek, odborných článků či periodik.

Výzkumná metoda v praktické části, která je prostředníkem ke zjištění pravdivosti či opaku hypotézy, je dotazníková metoda, jejímž prostředkem sběru dat se stal dotazník. Tato kvantitativní metoda je charakteristická schopností shromáždit větší množství dat v kratším časovém úseku. Její struktura byla formovaná do otázek uzavřených, kde je výpis možných odpovědí, a otázek otevřených, ve kterých respondenti vypisují, zdali byly v osobním kontaktu či mají někoho ve svém blízkém okolí se znevýhodněním. Dále, jakým způsobem vnímají informace z médií, jaké míře kritického myšlení podrobují tyto informace a jaká média využívají nejčastěji. Výsledkem prakticky zaměřené části je zjištění, do jaké míry jsou jejich názory, postoje a z nich vycházející chování ovlivněny působením médií.

Problém se vyskytl v oblasti získání dat v dnešní pandemické době, přestože byla většina jedinců odkázaná na práci z domova, byla velmi dlouhá časová prodleva mezi přijetím, vyplněním dotazníku s následným zpětným odesláním. K dané situaci je to pochopitelné, protože mnozí respondenti byly ve špatné zdravotní kondici.

TEORETICKÁ ČÁST

1 MÉDIA:

1.1 Definice:

Původ slova je z latinského „médium“ (prostředek či zprostředkovatel). Je to tedy nástroj, který slouží k reprezentaci nějakého obsahu. Zvolené médium se liší podle toho, zda jde o komunikaci interpersonální (telefon, fax, e-mail atd.) nebo komunikaci masovou (rozhlas, televize, noviny, časopisy atd.). (Jandourek, 2007)

„Lze tedy říct, že média mají postavení společenské instituce, která ovlivňuje a spoluvytváří kulturní prostředí.“ (Hončová, 2011)

1.2. Druhy médií:

Jirásek (2003) dělí média na:

- a) Primární komunikační média-nejčastěji interpersonální komunikace s využitím kódů např.: mateřského jazyka
- b) Sekundární komunikační média-ta vznikla na základě potřeby přenášet sdělení na větší vzdálenosti za co nejkratší dobu

Vornická (2015) dělí na média:

1) Hlavní média:

Tisk, který má srovnatelná zásah jako televize (tisk 86 %, televize 90 %) a jeho čtenáři/spotřebitelé jsou jedinci vzdělaní či jedinci starší a střední generace. Tisk má výhodu v širší své nabídce, kde jsou jejich spotřebitelé spokojeni se širokou škálou časopisů, jejichž čtivost se v průběhu deseti let pohybuje na stabilních číslech

Televize, která je nejrychleji zasahujícím médiem obecně. Obsah televizního vysílání je, díky fragmentaci, schopné se přizpůsobit požadavkům publika a zaměřit se na cílovou skupinu. Obsahy z televizního vysílání jsou díky vizuální projekci lépe zapamatovatelné, ať mluvíme o hlavním programu či reklamách neoddělitelně spojených s televizí.

Internet, který se za posledních deset let stal jedním z nejvíce používaných médií díky své flexibilitě svého zaměření, lehké a rychlé dostupnosti informací a inovaci. Internetové médium je ve velké míře využíváno mladou generací, která v informační době vyrůstala a vyrůstá, ovšem i generace našich rodičů je nyní nucena využívat toto médium jako zdroj informací, které potřebují do zaměstnání, běžného života či o svém volném čase.

2) Ostatní média:

Rozhlas, který během vysílání střídá bohatý repertoár písní, reklamní spoty/reklamní okénka, soutěže, aby nalákaly své posluchače, zároveň obsahují i zpravodajství jak to obecné, tak i dopravní, které je přínosné pro posluchače na cestách.

Kino a outdoor. Outdoorem se rozumí různé billboardy, bigboardy a mnohé další, považuje se za médium neomezených možností obsahu sdělovaných informací a rozsahu.

Hončová (2011) dělí média:

1) Tisk-knihy, noviny a časopisy:

“Většina moderních představ o způsobech využití intelektu, například naše pojetí vzdělání, poznání, pravdy a informací, byla zformovaná tištěným slovem.” (Postman, 2010 in Hončová, 2011)

Považován za jedno z nejserióznějších médií, a i v dnešní době stále představují jeden ze základních způsobů masové komunikace.

Rizika tištěných médií jsou fakta, že papír snese vše (tedy, že pokud někdo něco napíše do článků v časopisech či novinách a čtenář sám nehledá potvrzení daných informací, tak se považuje za „pravdu“), bulvární tisk je častým zdrojem mystifikace a obscenností, o jejichž pravdivosti lze spekulovat, nashromažďují se v posledních letech vulgarismy, agresivita a navozování paniky/děsu či vzteku, chybí zde analýza hlubších vztahů, podporují se tzv. „senzace“, témata, která jsou v té době populární, aby oslovily širší okruh čtenářů a nejvíce alarmující je zde, jak je již zmíněno, absence ověřování si pravdivosti informací a jejich podrobení kritickému myšlení. Kritické myšlení by mělo být aplikováno při získávání informací z jakéhokoliv média.

2) Rozhlas:

Vybudoval cestu pro televizi. Díky zvyšujícímu se vlivu televize a síle jejího vysílání i rozhlas musel pozměnit rozhlasové vysílání, aby neztratil posluchače musela být zvýšená interaktivita (posilování komunikace mezi vysílajícími a posluchačem). Vysílání dělíme na dva druhy, tím prvním je veřejnoprávní rádio, které je zaměřené na rozvíjení obsahu a

zapojování posluchačů, používá spisovnou češtinu a adekvátní vyjadřovací prostředky a komerční rádio, které má především v obsahové stránce poslech písní, improvizaci, používají hovorovou řeč a někdy i vulgarismy.

3) Televize:

Je součástí telekomunikace tzn. sdělování informací na dálku, podobně jako telegraf, telefon či rozhlas.

Díky velkému množství diváků se stala součástí masových médií. Její obsah lze dělit stejným způsobem jako u rozhlasu, tedy na veřejnoprávní a komerční.

Veřejnoprávní televize je brána jako instituce zaměřující se na kulturní či národní identitu, vysílá po celém území, zaměřují se na každého diváka svým obsahem, měla by být nezávislá a poskytovat objektivní a všestranná data/informace. Nezaměřuje se na zisk.

Komerční televize je podnikatelským subjektem, který se právě zaměřuje na co možná největší profitování z jejího vysílání. Ve svém obsahu odráží potřeby a zájmy masového diváka, tedy nějakých 70 % celkové populace.

Rizika televizního vysílání jsou často zprostředkované zážitky, které se ovšem nevyrovnají vlastnímu prožití, zplošťování naší mysli, unifikuji (sjednocují a zjednodušují) lidské uvažování a myšlení, povrchnost zpráv, ve kterých chybí hlubší souvislosti, časté střihové proměny, které poté působí dramatizujícím účinkem a také mění souvislosti výpovědi některých jedinců podílejících se na rozhovorech či jednáních.

4) Internet:

Původním účelem tohoto média byl přenos informací datového typu, v dnešní době však kromě vzdělávací funkce plní i funkci sociální, komerční a zábavnou. Internet zprostředkovává náhledy do vzdálených dokumentů či katalogů, ze kterých získáváme informace, dále umožňuje zkopírování údajů a programů, ukládání dat, přístup ke starším pramenům, které již nejsou dostupné v tištěné formě, dokumentů atd. Výhodou je vysoká míra interaktivity, kdy se jedinec podílí na samostatném produktu či na jeho korekci.

S vývojem společnosti a posunem doby začala i v této oblasti vznikat nová, především komunikační média: Intrapersonální – blogy, Interpersonální – elektronická pošta, e-maily atd., Skupinové – chaty, virtuální komunikační místnosti, Masová komunikace – internetové deníky

Rizika internetu jsou v oslabování našeho vnímání v oblasti informací, nedostatek kritického myšlení, zjednodušování či až určité zaostávání v komunikačních dovednostech jedince. Časté uchylování se k anglo-americkým výrazům a neochota vyhledávat jejich

synonyma v českém jazyce, především u mladé generace, která s angličtinou vyrůstá (učí se anglicky již od školky) a samozřejmě to vše podporuje fakt, že vyrůstají v informační společnosti a době. Velmi závažným rizikem je množství citlivých dat, které jedinci dobrovolně sdílí na internetu, kde k nim mají přístup ve své podstatě všichni a s tím spojená hrozba kyberšikany, kybegroomingu (manipulování ke schůzce), kyberstalking (sledování oběti přes internet, její aktivity atd.) a sextingu (zasílání či požadování materiálů s pornografickým obsahem).

1.3 Druhy vlivu médií

„V globalizovaném světě hrají důležitou roli mediované (tj. zprostředkované) poznatky a informace.“ (Halandová, 2006)

Médi jako taková, tedy ovlivňují naše povědomí/znalosti o:

- 1) Zahraničním dění
- 2) Domácí politické scéně
- 3) Ovlivňují popularitu jedinců (bez médií by nebyly celebrity)
- 4) Udržují kulturu – je pak na jejich uvážení co a jakým způsobem budou interpretovat a dále prezentovat široké společnosti, zdali podpoří tradice a snahu o jejich zachování či naopak
- 5) Upevňování určitých postojů
- 6) Mohou ovlivnit a podnítit podporu ve svých sledujících ve stávající společenský systém/řád anebo iniciovat ke změně (mohou mít až revoluční účinek). (Halandová, 2006)

Na vliv médií je poukázáno i v publikaci autorů Sak, Saková z roku 2007, kde hovoří o postupném pronikání internetové komunikační technologie do české společnosti, její modernizace a propojování vedlo ke změně samotného životního stylu a jeho digitalizaci. (Kolesárová, 2016)

„Zájem o média povzbuzuje například potřeba zkoumat, jak se média podílejí na vytváření veřejné sféry, jak působí na různé sociální skupiny (na děti a mládež, mocenské elity či menšiny), jak mohou ovlivnit chování a na kolik se podílejí na kvalitě života celé společnosti – na její stabilitě, kultuře, mezilidských vztazích apod.“ (Jiráček, 2006 in Hončová, 2011, str.44)

Podle Hončová (2011) mají média vliv na následující aspekty našeho života:

- 1) Vliv na životní styl-trávení volného času, konzumní styl života
- 2) Mohou posilovat či ohrožovat stabilitu společnosti
- 3) Mohou podněcovat nebo oddalovat změny
- 4) Snižují vkus společnosti zplošťováním mysli a unifikací
- 5) Potlačují tvořivost a individualitu
- 6) Odhalují korupci
- 7) Zakládají si na zastávání se práva na svobodu projevu
- 8) Informují o dění v zahraničí i na tzv. „domácí půdě“
- 9) Poskytují zábavné obsahy
- 10) Informují o ekonomické situaci dané země

Zde je stručný výpis nejzákladnějších a nejdůležitějších oblastí vlivu médií podle této autorky:

- 1) Distribuce a získávání informací:

Média zastupují role tzv. distributorů podkladů pro vzdělávací a informační funkci-takto by to mělo fungovat, ovšem ve skutečnosti se média o informace jako takové primárně nestarají, nezaměřují se na ně. Jejich soustředění je spíše na oblast popularity mezi sledujícími, a proto neustále usilují o co možná největší počet získaných jedinců ze širokého společenského spektra, kteří by toto médium sledovali – INFOTAIMANT.

- 2) Informační propast:

Tímto bodem se vyvrací jakýsi předpoklad, že média informační propast mezi jedinci s vyšším postavením a ostatními zmenší. Naopak se tato propast zvětšuje, protože jedinci s vyšším postavením jsou schopni ze stejného množství informačních pramenů, se stejným obsahem získat více informací než jedinci ostatní.

- 3) Socializace a sociální kontrola:

Existují dva pohledy na média jakožto činitele socializace a to:

a) Pozitivní v případě, že prezentovaný obsah médií je vhodný (neobsahující prvky negativního případu viz. b)

b) Negativní v případě, kdy je skrze ně prezentováno násilí, agresivita, pornografie apod. Sociální kontrola, kterou média mají působí na společnost a jedince v ní, protože skrze obsah, ve kterém podporují dominanty typické pro daný stát/zem. Lze na ně také nahlížet ze dvou úhlů pohledu:

- a) Pozitivní – společenská jednota, její stabilizace
- b) Negativní – propojování médií s určitými politickými stranami, které poté ovlivňují prezentované obsahy a tím manipulují s veřejným míněním a tím pádem i s míněním celé společnosti

4) Defínování a konstrukce reality:

Média prezentují určitá témata a problémy zcela výběrově a na základě tohoto jednání mohou tímto způsobem předávat jakousi představu/model reality, toho, co je důležité a co ne, co se má probírat a co se má „zapomenout“. Tímto tedy předávají i tyto pohnutky svým sledujícím/příjemcům a ovlivňují tak sociální realitu.

1.4 Funkce médií

V souvislosti s funkcí médií, tedy jaké „úkoly“ by měla média plnit, lze vycházet z normativní teorie, která se zabývá tím, jak by měla média fungovat, co přesně se od nich očekává. Tato teorie doprovází mass média od jejich vzniku. Pravidla, kterými se posuzuje chování médií se postupem času vyvíjela a liší se třeba i územně. V některých zemích jsou chráněna legislativně. (Halandová, 2006)

„Obecně můžeme funkce médií odvodit od funkcí komunikace, jejímž jsou prostředkem.“
(Halandová, 2006)

Laswell je rozdělil do 3 základních funkcí:

- 1) Získávání a předávání poznatků
- 2) Vytváření vztahů
- 3) Přenos kulturního dědictví

Wright poté přidal ještě funkci zábavní a **McQuail** doplnil poslední a tou je funkce získávací. Vychází z funkcionalistického přístupu, který říká: *„Každý subsystém společnosti plní určité funkce a přispívá k udržení a stabilizaci společenského řádu.“*

Takže konečné znění funkcí je:

- 1) Informační funkce
- 2) Sociální funkce
- 3) Funkce udržování kontinuity
- 4) Zábavní funkce

5) Získávací funkce

Hončová (2011) ve své práci uvádí 7 funkcí:

1) Funkce demokratizačně-komunikační:

V dnešní době lze říci, že tato funkce se dá považovat, ne ovšem všude, za samozřejmou. Jejími nejmarkantnějšími znaky jsou necenzurovaný a rychlý přenos informací za kratší dobu k širokému okolí, to tedy znamená, že stejný obsah i podoba informací se dostane ke všem.

2) Funkce informační a poznávací:

Masmedia jsou zejména nositeli témat. Mohou nastolovat otázky, jsou iniciátory toho o čem uvažujeme a toho jakým způsobem jednáme. Primárním záměrem by měl být přínos nezkrácených informací o dění ve společnosti pro širokou veřejnost. V ideálním světě by média fungovala pouze na principu informátora a nikoliv toho, který někoho odsuzuje, jako je tomu v dnešní době. Při příjmu informací je důležité, aby si jedinec oddělil fakta od názorů.

3) Funkce socializační a sociální:

Tato funkce funguje na bázi nápodoby sociálního chování čili přebírání chování od „vzorů“, kteří jsou prezentováni. Negativním dopadem je však to, že vede k jakési otupělosti vůči sociálně patologickým jevům, které jsou pozorovatelné všude kolem nás. Zároveň by se dalo říci, že to svým způsobem „zabíjí“ přirozenou ostrážitost jedince/jedinců a celé společnosti vůči některým situacím.

4) Funkce vzdělávací a výchovně osvětová:

Je funkce zajišťující možnost se učit z médií, získávat informace a poznatky. Tyto informace jsou dostupné a prezentované pro veřejnost, kterou s nimi seznamují a také díky ní lze provádět/aplikovat prevenci různých patologických jevů (např.: kampaně proti kouření či závislost na hazardních hrách u nezletilých). Část médií tuto funkci chápe jako určitý druh poslání, a proto podporují dokumentární snímky, přírodovědné pořady, různorodé debaťní pořady a záznamy z konferencí či podporu anglického jazyka.

5) Funkce zábavní a odpočinková:

„Zábavní funkce souvisí s kulturou národa, jakožto občanstva, neboť právě publikum určuje, co se skrývá pod pojmem zábava.“

Kromě informací a vzdělávání se jedinci také chtějí bavit, média v tu chvíli fungují jako tzv. ventil, který jim pomáhá jako rozptýlení od problémů, starostí a stresu. K tomuto

účelu slouží zcela samostatná kategorie zahrnující filmy, seriály, hudební či sportovní kanály, soutěžní pořady, telenovely atd. Díky kombinaci informací a potřeby zábavy a uvolnění, vzniklo nové odvětví zvané „infotainment“. Tento název se skládá ze dvou anglických slov shrnující obsah i funkci, „informations“ (informace) a „entertainment“ (zábava). Negativním efektem je však to, že toto spojení prosakuje i do oblasti seriózního zpravodajství a za to sklízí značnou a pochopitelnou kritiku.

6) Funkce kontrolní a kritická:

Ta zajišťuje sledování politického a sociálního dění na tzv. „domácí a zahraniční půdě“. Kritická role by v tomto případě měla zastupovat pozici mediátora. Kromě objektivních zpráv nám tedy dodávají také postoje veřejnosti i redaktorů, kteří hodnotí společenské, sportovní, kulturní a jiné události. Média by měla být a fungovat jako nestranná instituce přinášející maximální možné množství informací, díky kterým si každý vytvoří svůj vlastní názor na daná témata či události.

7) Funkce jazyková:

Tato funkce je velmi významná v oblasti mluvnického vzoru, ovlivňují tím obecně naše vyjadřovací schopnosti. Určitá slova nebo výrazy mohou v nás vzbudit určité emoce a s nimi spojené názory, protože byly skrze média interpretovány určitým stylem, který v nás zanechal určitou stopu, a tedy i reakci.

2 Vznik a vývoj médií:

Za první známky komunikačních médií můžeme označit už jeskyní malby, kouřové signály, Morseovu abecedu či dopisy. Vývoj médií byl ve svých počátcích ovlivněn snahou vymanit se z okovů časově i prostorově vázané komunikace jako tomu bylo u nástěnných maleb. Z obrazového a symbolického vyjadřování se tedy postupem času vyvinulo písmo, které nebylo omezené prostorem či časem. Z důvodů porozumění na obou stranách (jak u toho kdo psal, tak i na straně toho jenž dopis dostal), posilovala se nutnost sjednocení výrazových prostředků. Další vývoj v oblasti komunikace se týká předávání informací na velkou vzdálenost, v co nejkratším čase. Zde byly využity již zmíněné kouřové signály, zrcadlové signály či praporkové.

V 15. století byl největší průlom v možnosti rozšiřování tištěných médií, a to díky vynálezu knihtisku, jehož objevitelem se stal Johann Gutenberg v roce 1440. Knihy do té doby se musely opisovat ručně, což u některých spisů zabralo např.: 1 mnichovi třeba i celý život než knihu s veškerým textem, grafickým zpracováním a ilustracemi přepsal. Nový vynález tedy umožnil vytvořit větší množství stejných knih za nesrovnatelně kratší dobu. Tento pokrok byl katalyzátorem pro vznik nových médií a těmi se staly noviny, letáky a časopisy. V roce 1883 Benjamin H. Day začal vydávat 1. volně prodejně noviny v New Yorku, v tom samém roce také vznikly 1. bulvární noviny s názvem New York Sun. U nás se první noviny začaly vydávat v roce 1495.

Značný přerod byl také zaznamenán v malířství, které mělo reprodukovat obraz co nejvěrněji a jehož autoři byly umělci s talentem, někteří se vzděláním v tomto oboru a jejich čas byl také mnohem obsáhlejší než vynález, který vznikl v 19. století, kteréhož autor byl německý astrolog Johan Mädlar, ovšem jeho patent se přisuzuje L.M. Daguerrovi, fotoaparát. Schopnost tohoto objevu a jeho konečného produktu, tedy fotografie, zachytit obraz byla dokonalá.

V 19. století Lord Rayleigh objevil povrchovou akustickou vlnu (tzv. Rayleighova vlna), za pomoci, které docházelo ke zpracování zvuků a mluveného slova. K průlomů došlo v roce 1906, kdy proběhlo k odvysílání 1. krátkého programu ze stanice BrantRock v Massachusetts. V roce 1910 proběhlo 1. živé odvysílání přenosu z Metropolitní opery

v New Yorku. Na území Evropy byly první pokusy o vysílání krátce před první světovou válkou. V Pittsburghu vznikla 1. stanice na světě v roce 1920, o dva roky později, tedy 1922 další vysílací stanice s názvem British Broadcasting Company, dnes známá jako BBC. Československá republika se se svým vysíláním a stanicemi přidává v červenci 1923, vysílání bylo v rukách Radiojournalu – Československé radiotelekomunikačního zpravodajství s.r.o. Došlo k začátku dějin kinematografie, objevením filmu. Tato doba se příznačně tedy nazývá „Gramofonová éra“ a „Éra filmů“.

S objevem elektrické energie došlo ke vzniku Morseovi abecedy, skrze kterou se posílaly zprávy jak v běžném provozu, tak i za války, kde sehrála zásadní roli komunikačního prostředku, na velké vzdálenosti, s informacemi pro velitele jednotek z hlavních štábů či velení a naopak.

Televizní vysílání se začalo tvarovat v roce 1927, kdy americký inženýr Farnsworth a ruský inženýr Zworik nezávisle na sobě sestrojili elektronku, která měla sloužit pro přenos a příjem signálu. Evropské státy jako Francie a Německo měly pravidelné vysílání již od roku 1935. Za „skutečný“ počátek vysílání se však považuje 2.listopad 1936, kdy BBC použili obrazový standart elektronické televize. Rozvoj této technologie byl přerušen druhou světovou válkou, před kterou měli vlastní vysílání USA, VB, Sovětský svaz, ostatní státy začínají vysílat v 50. letech 20.století. V čele technologického vývoje televize a jejího vysílání bylo USA. V roce 1954 bylo zavedeno barevné vysílání, o dva roky později začal rozvoj magnetického záznamu obrazu. Rok 1962 se vyznačuje především začátkem fungování družicového přenosu. Během 60. a 70. let se zaměřovalo především na rozvoj kabelových televizí a s tím roku 1975 vznikla stanice HBO, kterou si jedinci museli předplácet, aby na ji mohli sledovat. 1. zpravodajský kanál/televize vznikla v roce 1981 s názvem CNN. V Československu se začalo vyvíjet televizní systém v roce 1953 a první vysílání pro veřejnost proběhlo v květnu téhož roku, ze studia v Praze. Tímto vysíláním bylo krátké vystoupení, ve kterém účinkoval František Filipovský.

Internet se svého vzniku dočkal roku 1969 v USA, byla vytvořena síť navzájem volně propojených počítačů na velkou vzdálenost s názvem Arpanet, jako součást armádního výzkumu. Jeho původní a základní funkcí bylo předávání multimediálních informací mezi jednotlivými na sebe nenapojenými počítači, které lze považovat za samostatná média datového typu. Do 80.let 20.století byl vývoj internetu praktikován čistě na akademické půdě, ovšem s postupem času umožnili přístupnost sítě i pro další osoby působící na

univerzitách. V roce 1987 bylo celkově připojeno 28 000 počítačů, samozřejmě se stále pracovalo na vývoji softwarů a aplikací, které by zlehčovali komunikaci. Ve Švýcarsku v centru CERN v 80.letech 20.století došlo k vymyšlení HTTP (Hypertext Transfer Protocol-http) a jazyka HTML (Hypertext Markup Language-html), které společně umožňovali jednodušší a rychlejší komunikaci a vytváření webových stránek (na základě tohoto počínů do dnes píšeme stránky s předem přednastaveným začátkem: [http/www...](http://www...)). Urychlený vývoj internetu nastal v 90.letech 20.století, umožněním široké veřejnosti jej užívat. Na našem území, byly z počátku počítače primárně na pracovištích, časem se míra připojených domácností vyrovnala a později převýšila počet pracovně připojených počítačů. (Kolesárová, 2016) Míra připojených počítačů, a tedy i uživatelů během let rostla, zároveň se zvyšovalo i množství dat sdílených a případných souborů/zdrojů informací na této síti. V roce 2006 bylo na internetu okolo 10 miliard souborů a dokumentů, toto médium je nejrychleji se vyvíjející se. Dle údajů ČSÚ v roce 2012 vlastnilo počítač 67 % domácností a k internetu jako takovému bylo připojeno 65 %. (Kolesárová, 2016)

3 Osoby se zdravotním znevýhodněním

3.1 Postoje ke znevýhodněným jedincům v historii:

Přístup ke znevýhodněným jedincům se v průběhu našich dějin měnil. Slowík (2016) podotýká, že vývoj přístupu společnosti k těmto jedincům probíhal na základě samotného vývoje a změn myšlenkových proudů, společenských paradigmat, filosofických názorů či ideologických směrů. Podle V. Lechty (Lechta, 2010 in Bajerová, 2012) se tyto postoje odvíjí od socioekonomického potenciálu dané společnosti a světonázoru, který v té vývojové fázi společnosti dominuje.

Historické členění podle Slowík (2016):

V každé společnosti lze najít nějaké stopy či známky přítomnosti znevýhodněných jedinců a snahy nebo potřeby se o ně starat či napravovat a zbavovat je jejich znevýhodnění, ve velké většině se ale spíše setkáme s historicky negativním přístupem. Samostatný vývoj péče o tyto jedince popisuje i vývoj věd podílejících se na tomto procesu např: lékařství/medicína, farmacie či protetika. Období, která jsou nějakým přístupem typická se dělí do tzv. periodik, které se v částech odlišují u různých autorů. Slowík však tato historická období dělí na:

1) Represivní přístup:

Tento přístup je typický pro starověk a jeho civilizace. Jedna z nejznámějších zastánců tohoto zacházení se znevýhodněnými byla Sparta, kde z důvodu nedostatku speciální lékařské a výchovné péče, tyto jedince zotročovali či zabíjeli. V jiných říších jako je Mezopotámie, Babylon, Řecko či Řím existovaly dokumenty zajišťující ochranu a péči pro tyto jedince, ze strany jejich rodiny či státu.

2) Charitativní přístup:

Přístup, který byl spjat především s náboženským vyznáním, konkrétně tedy s křesťanstvím, které pohlíželo na znevýhodněné jako na objekt milosrdenství, vzbuzovalo ochrannou tendenci ve svých následovcích. V té době začaly vznikat Řeholní řády orientované specificky na nějaký druh znevýhodnění, jako další byly klášterní hospici a špitály.

3) Humanistický přístup:

Aplikovaný v období Osvícenství a Renesance, kdy došlo k odklonění od Boha a náboženství a více se zkoumalo technické fungování lidských struktur a funkcí organismu. Díky medicínskému vědeckému pokroku a poznání, už nedocházelo pouze k odlehčení od znevýhodnění a přežívání daného jedince, ale k zaměřování se na potřebu zmírnit znevýhodnění jako takové (např.: navrátit zrak úplně či jen částečně), aby mohli žít svůj život smysluplně.

4) Rehabilitační přístup:

Zde docházelo k propojování léčby znevýhodněných s jejich výchovou a vzděláváním a tím je pokrokově propojit se zbytek společnosti. Negativní dopad měl tento přístup na jedince, kteří se dostatečně nezrehabilitovali a tím se stávaly subjekty institucionální péče, kdy byly po zbytek svého života umístěny do ústavu. Tento jev poukazuje tedy na snahu segregovat znevýhodněné od zbytku společnosti V 2.polovině 20.století. Následky tohoto jednání, které ovlivňovalo i samostatné smýšlení společnosti o těchto jedincích, je patrné do dnes v názorech a postojích starších generací.

5) Preventivně-integrační přístup:

Je typickým pro období po druhé světové válce, ve kterém se silně zaměřovalo na prevenci vzniku znevýhodnění, zároveň se snahou minimalizovat riziko narození dětí s vadami či poruchami vrozenými. Patrné bylo i úsilí co možná nejvíce integrovat znevýhodněné do společnosti. Tyto snahy však nutily pokládat otázky v oblasti etiky např.: citlivá otázka etického postavení ke genetickému inženýrství/interrupcím či otázky z oblasti přijetí těchto jedinců okolím/většinovou populací, její nepřipraveností, nepříliš shovívavým jednáním či zacházením s nimi.

Sovák (1980) dělí tato období podobně ovšem přikládá k nim zajímavé poznatky z daných období:

1) Represivní stádium:

V tomto období dochází k upřednostňování potřeb celku (společnosti) před potřebami jednotlivce. Nemocní, znevýhodnění, staří jedinci se setkávali se segregací, která pro ně znamenala postupné vyloučení. V případech národů, které byly spíše nomádního typu, ponechali tyto segregované na místě s trochou zásob a poté je opustily a přesouvaly se na jiné místo bez nich. V jiných případech docházelo k likvidaci nejen starých a

znevýhodněných, ale i dětí, které měli viditelné tělesné znevýhodnění či nebyly dostatečně silné např.: v armádní výchově ve starověké Spartě, byly zabité přehozením přes hradby či shozením ze skal.

2) Zotročovací stádium:

V tomto případě se znevýhodnění staly majetkem, přistupovalo se k nim jako věcem či zvířatům. Pro své pány byli nuceni vykonávat těžké fyzické práce či žebrať po celý život, tento osud se nevyhnul ani dětem.

3) Charitativní stádium:

Rozšiřování monoteistických náboženství vedlo k tomu, že například v případě křesťanství byla společnost vedena k lásce k bližnímu svému. Toto období je ovšem zajímavé svým ambivalentním (rozporuplným) postavením ke znevýhodněným ve společnosti, kdy na straně jedné se zakládaly kláštery, řády, azyly a špitály, které poskytovaly azyl a péči pro potřebné a na straně druhé, kde bylo znevýhodněné dítě bráno jako potrestání, jako „Boží trest“ pro danou rodinu za něco, proto i zde přežívala tendence je likvidovat či uschovávat. Kruté bylo trestní právo a válečnictví během, kterého docházelo k využívání jedinců s viditelným postižením (tzv.: „mrzáků“) k pobavení a obveselování hostů feudálních pánů.

4) Stádium Renesančního humanismu:

Odvrácení pohledu od církve a jeho návrat k člověku a přírodě. Zaměřovali se na rozvoj člověka jako takového. Díky tomu mohlo dojít k rozvoji medicíny. Došlo také k přechodu od charity a milosrdenství k ideám lidskosti, vyžadovali zlidštění. Důležité osobnosti této doby, které prosazovaly tento pohled byl např.: Jan Ámos Komenský, který ve svém díle „*Pampedia*“ neboli „*Vševýchova*“ zmiňuje snahu o vzdělávání osob se znevýhodněním, prostřednictvím zapojení ostatních smyslů a orgánů, dalšími jsou J.J. Rousseau či John Lock. Zakládali se vzdělávací ústavy pro děti se znevýhodněním. 1. ústav tohoto typu vznikl v roce 1770 ve Francii v Paříži, jeho zaměření bylo na hluchoněmé, jeho ředitelem se stal Abbé de L'Epeé, který existuje a funguje do dnes známý jako „*Národní ústav pro neslyšící*“. Druhý byl založený roku 1784 opět v Paříži, ten se pro změnu specializoval na jedince nevidomé, jehož ředitelem byl Valentin Hauy. U nás byl v roce 1776 v Praze založen ústav pro hluchoněmé a jeho ředitelem byl Karel Berg. 1807 vznikl další a tím byl Hradčanský ústav, který později pokračoval jako škola pro nevidomé. Roku 1832 se J. Prieznitz stal ředitelem lázní v Jeseníkách, které jsou považovány za jeden z mnoha ústavů vzniklých v této době.

5) Rehabilitační stádium:

Začíná se praktikovat s nástupem kapitalismu v 18. století, ovšem jeho rozvoj byl až na přelomu 19. a 20. století. V té době se objevují ústavy, které poskytují nejen azyl, ale také rehabilitační péči. Probíhající průmyslová revoluce a tím vzniklý nedostatek pracovních sil podpořilo princip rozšíření základního vzdělání znevýhodněných jedinců o navazující vyučení v jednom z oborů, poté jim bylo zajištěno pracovní místo. Na našem území došlo roku 1913 založení ústavu doktorem Rudolfem Jedličkou, tento ústav vyplňuje svou funkci v péči o tělesně znevýhodněné jedince do dnes. Na stranu druhou existují záznamy o tzv.: „kapitalistickém vykořisťování“, kterého se dopouštělo právě na znevýhodněných jedincích, kdy jim poskytli možnost práce a zaměstnání, ale na stranu druhou jim pak odebírali veškeré vydělané finanční prostředky.

6) Sociální stádium:

Cílem této péče bylo socializace znevýhodněných jedinců, díky které se stanou nezávislými na milodarech společnosti a budou schopni se živit vlastní prací.

7) Preventivně-integrační stádium:

Praktikovaný pro období po 2. světové válce. Vývoj techniky a medicíny dosáhl takové úrovně, že umožnili předcházet prevencí výskytu znevýhodnění (např.: znevýhodnění způsobené nemocí). Podle pana Sováka byla tato představa ideálu, kombinace vědeckého vývoje s vývojem péče a integrace znevýhodněných do společnosti.

Za druhé světové války od roku 1939 existovala tzv. „Akce 14“, která byla tajným projektem nacistického Německa, zaměřeným na vyvražďování a úplnou likvidaci osob se znevýhodněním. Toto nelidské chování bylo podporováno nacistickou ideologií o čisté rase. V tomto období vyneslo Říšské ministerstvo výnos o povinnosti sdělování narození těchto jedinců pro všechny porodní asistentky i lékaře, tak bylo zjištěné monitorování výskytu vrozených a dědičných znevýhodněních. Tyto „znetvořené“ děti, jak byly nazývány, spadaly do této akce do věku 3 let, později se tato hranice posunula až do věku 16/17 let. Program usmrcoval děti prostřednictvím velkého množství prášků na spaní. Vznikala centra přímo zaměřená na dětskou eutanázii v Německu, Polsku a Rakousku. Děti, které se zdánlivě unikly smrti v centrech, byly využívány pro vědecké pokusy, především pak pro pokusné testování a vývoj očkování proti tuberkulóze či výzkumu mozku. Oficiálního ukončení se tento program dočkal v roce 1941 na základě četných protestů hlavních představitelů katolické církve. Ve skutečnosti byl však praktikován až

do finální prohry nacistického Německa. Dohromady mezi lety 1939-1945 bylo zavražděno okolo 200 až 250 tisíc znevýhodněných jedinců.

Na našem území přišel roku 1946 velký a významný zlom, kdy došlo k založení tzv. „*Dětského fondu OSN*“, který je dnes známý pod zkratkou UNICEF. Jeho úplně prvním úkolem bylo pomáhat dětem trpícím válkou v Evropě. Od roku 1989 docházelo v našich podmínkách k zakládání velkého množství organizací, které se zastávaly znevýhodněných a prosazovaly jejich potřeby a zájmy. Ke konci 90. let 20. století vznikla „*Národní rada osob se zdravotním postižením ČR*“. Zkratka je NRZP ČR a je občanským sdružením hájící zájmy osob se zdravotním postižením. Má celostátní působnost a zastupuje tyto jedince v případech jednání se státními či veřejnými institucemi. „*Úloha NRZP ČR je přispívání k integraci těchto jedinců do společnosti a důsledně obhajovat jejich lidská práva.*“ (Bajerová, 2012, str.15)

V Kalifornii vzniklo v roce 1972 centra pro nezávislý život (Center for independent living). Cílem bylo poskytování tzv. peer support, které jsou vedeny samotnými znevýhodněnými jedinci, tito vedoucí poskytovali rady založené na jejich vlastní zkušenosti. Podle této organizace je tento přístup vstřícnější nežli rady jedince, který je „pouze“ vyškolený bez zkušenosti. V 70. letech 20. století se v USA a Kanadě rozmohla iniciativa pro podporu mentálně postižených jedinců. Organizace nesla název „*Self-advocacy-Bewegung*“. Tato iniciativa se dále rozšířila do Austrálie, Velké Británie a Nizozemí. Na území Německa došlo, dle amerického vzoru, v roce 1986 k vytvoření 1. centra pro sebeurčující život v Brémách (Zentrum für selbstbestimmtes leben). Bylo založené znevýhodněnými pro znevýhodněné a jeho cílem bylo poradenství pro jedince, kteří vyžadují vysokou míru podpory pro možnost samostatného života mimo instituce či domovy pro postižené.

3.2 Současné pojetí a definice

„*Vada, porucha, defekt (impairment) je narušení (abnormalita) psychické, anatomické či fyziologické struktury nebo funkce.*“ (Slowík, 2016, str. 26)

„*Postižení (disability) znamená omezení nebo ztrátu schopností vykonávat činnost způsobem nebo v rozsahu, který je pro člověka považován za normální.*“ (Slowík, 2016, str. 27)

Znevýhodnění (handicap) je úzce vázán na sociální existenci člověka ve společnosti, za určitých podmínek tedy může být jedinec určitým druhem postižení v jisté společenské prostředí handicapován (znevýhodněn) méně než v jiném.“ (Slowík, 2016, str. 27)

V současné době dochází konkrétně v oblasti terminologie ke změnám, tento fakt však není zaměřen na názvy jako takové, ale i na vnímání jedince jakožto celku/komplexu. Je to změna oproti dřívějšímu kategorizování podle druhu a stupně defektu. (Bajerová, 2012) Důležité je si uvědomit, že na to abychom mohli sjednotit terminologii, je nutné se nejdříve sjednotit na definici „normality“, která sama o sobě má svá „úskalí“ neboť každý jedinec je unikátní a svým způsobem jedinečný. Každého jedince lze také považovat, určitým způsobem, za „jiného“, protože pochází z různých sociálních prostředí, s různými zkušenostmi, každý má jiné učební předpoklady a zájmy či osobnostní rysy a potřeby. I v samotném MKF („Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví“) nacházíme četné změny. V tomto dokumentu se opouští od pojmu/termínu „handicap“, který dle některých odborníků působí zavádějícím efektem, a nově se ustaluje výraz „Restrigoaná (omezená) participace“. MKF sama o sobě obecně pracuje s jinou terminologií nežli MKN a také má jiná hodnocení. MKF hodnotí funkční schopnosti, posuzuje i ostatní orgány a funkce, které nejsou porušené, dává důraz na faktory prostředí (rodina jedince, styl rodinné výchovy, dostupné pomůcky) a faktory individuální (stupeň akceptace znevýhodnění jedincem, temperamentové zvláštnosti atd.). (Bajerová, 2012) Dle Školského zákona č. 561/2004 sb. §16 odstavec 2 se za konkrétně zdravotní postižení považuje mentální, tělesné, zrakové, sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení či chování. (MŠMT, online)

3.3 Dnešní postoje

Z minulosti se nám do dnes dochovala tzv. „*Medicinizace*“ postižení, která označuje znevýhodněného jedince, jako „*pacienta*“. Tento název vzbuzuje hned několik negativních odezev:

- 1) Samostatné slovo „*pacient*“ si každý spojí se slovem „*nemoc*“. Znevýhodnění však nemůžeme přirovnávat k nemoci z důvodu toho, že nemoc je léčitelná, postižení nikoliv. I když dle WHO a jejich mezinárodně platné definice zdraví, jsme schopni za určitých podmínek označit i člověka se znevýhodněním za zdravého.
„Zdraví je stav úplné tělesné, psychické a sociální pohody.“ (WHO, 1980 in Slowík, 2016)

Tento jev Slowík popisuje na příkladu mentálně postiženého jedince, který se nachází v dobrém fyzickém stavu, v psychicky příjemném rozpoložení a v dobře fungujícím prostředí, ve kterém je obklopen milující rodinou a přáteli, nemáme žádný důvod tohoto jedince označit za nemocného a s tím spojené označení „*pacient*“.

- 2) Sociální role spojená s pacientem je charakteristická tím, že jedinec se ocitá v nežádoucím stavu, měl by se snažit tento stav co nejdříve změnit, protože mu nedovoluje prožívat život plnohodnotně. V případě jedinců s trvalým postižením nenastane chvíle zotavení a změna z tohoto stavu, přesto jsou schopni žít plnohodnotný život. (Slowík, 2016)

3.3.1 Integrace:

Dle Slowík (2016) je integrace nejvyšším stupněm socializace člověka „...*je chápána jako dlouhodobě zvolený trend.*“

Jesenský, 1995 in Slowík, 2016: „*Integraci chápeme, jako spolužití postižených a nepostižených, při přijatelně nízké konfliktности vztahů těchto skupin.*“

Hájková, Strnadová, 2010 in Bajarová, 2012: Popisují integraci jako široké mezinárodní hnutí za prosazování práva člověka na rovnocenné a rovnoprávné podílení se na, neoddělující a nevychleňující kultuře.

Samostatné rovnoprávné začlenění jedince do společnosti se nazývá sociální integrace. Tento proces je přirozený a působí na každého člena společnosti. Oblast, která lze považovat za problematickou je sociální integrace etnických menšin a znevýhodněných jedinců, protože se jistým způsobem odlišují od zbytku společnosti. Konkrétně znevýhodnění jedinci se integrují v mnoha oblastech např.: školské (začleňování dětí se znevýhodněním do běžných tříd s asistentem pedagoga či zřizování speciálních tříd na běžných školách), pracovní (chráněná pracoviště, projekty na podporu zaměstnávání těchto osob), sociální (bezbariérové prostředí, ve kterém se jedinec nachází, podpora samostatného života a nezávislosti). Existují dva přístupy, které jsou praktikovány:

- 1) Asimilační integrace-snazší, ale na druhou stranu méně výhodný, kde integrace jedince závisí pouze na něm samotném a jeho snaze „zapadnout“ do majoritní společnosti.
- 2) Adaptační integrace-jinak také koadaptační integrace, je ze začátku náročnější pro společnost, která má ve své úloze přizpůsobit prostředí znevýhodněným, ale ve výsledku

mnohonásobně výhodnější. V tomto ohledu dochází k přizpůsobování na obou stranách (společnost i znevýhodněný jedinec). (Slowík, 2016)

Procesy integrace a inkluze (viz. dále), pracují se základní stejnou myšlenkou, vzdělávání a společenské zapojení dětí a jedinců bez rozdílů. Tyto proces považují důležité rovnost v oblasti morální, duchovní a legislativní. Příklad legislativního ukotvení integrace dětí a osob se znevýhodněním máme z roku 1984 „*Všeobecnou deklaraci lidských práv*“, 1991 „*Úmluva o právech dítěte*“ či z roku 1993 „*Standartní pravidla pro vyrovnání příležitosti pro osoby se zdravotním postižením*“. (Bajerová, 2012)

3.3.2 Inkluze

„...jsou osoby s postižením zapojovány do všech běžných činností jako lidé bez postižení.“ (Slowík, 2016)

Inkluze prosazuje podílení všech bez rozdílů na kultuře, podporuje individualizovanou výuku bez výkonnostních norem, výuka probíhá v heterogenních studijních skupinách, orientace její práce se také zaměřuje na komunitu a obec. (Bajerová, 2012) V oblasti vzdělávání jedinců se znevýhodněním se v duchu inkluze praktikuje zařazování znevýhodněných dětí do běžných tříd, převažuje užívání běžných výukových metod a pomůcek, specifické pomůcky pouze v případech, kdy je to nezbytné, umožňuje vrstevníkům vytvořit si svůj nezaujatý názor na tyto jedince. Hlavní myšlenkou inkluzivního procesu, ze speciálně pedagogického hlediska, je „*být odlišný je normální*“. (Slowík, 2016) Tedy, aby společnost akceptovala znevýhodnění a chápala jej jako běžnou součást životů některých z nich. Důležitým legislativním dokumentem se roku 2006 stalo „*Prohlášení OSN o právech osob s postižením*“, pojednává o právech těchto osob na inkluzivní vzdělávání v primárním i sekundárním stupni. Inkluze a integrace mají propojenou historii, Evropa začala tyto procesy zkoumat a aplikovat v praxi v 70. letech 20.století. Konkrétně na našem území to byla léta 90., inkluze se poté dostala na mezinárodní úroveň v roce 1994.

4 Média a znevýhodnění

4.1 Mediální stereotypy a stigmatizace znevýhodněných

„Skrývá se v nich naše sebepojetí, naše hodnoty, představa našeho postavení a našich práv. Řízení stereotypů vychází především z pocitů, protože stereotypy jsou založeny právě na tom, jaké pocity máme z okolních věcí, a budují jakousi základnu našich tradic. Tedy vše známé, co spatříme, již nevidíme reálně, ale nazíráme to prostřednictvím ustáleného systému stereotypů.“ (Lippman, 1932 in Brhláčová, 2016)

„Stereotypy jsou konvenční a zjednodušená pojetí skupin a jednotlivců.“ (Smith, 2007 in Brhláčová, 2016)

Stereotypy jsou tedy názory a představy, které jsou tvořeny členy společnosti na ostatní osoby, věci, názory atd. Těmito zjednodušenými názory si usnadňují proces seznamování se s něčím novým a snahy danou novotu pochopit. V mnoha oblastech právě tento přístup je základem pro negativní nahlížení, které poté přebírá i společnost či jedinci v blízkosti dané osoby s takovým názorem. Například v případech rodin se názory a postoje na určitá témata, a společně s tím i stereotypní pohledy, předávají na potomstvo, a tedy na další generaci naší společnosti.

Dyer (1999) popisuje funkce stereotypů:

- 1) Uspořádání světa do lépe pochopitelných dimenzí
- 2) Zkratky přidělující význam něčemu novému
- 3) Reference vůči okolnímu světu
- 4) Prostředek pro vyjádření hodnot a přesvědčení
- 5) Vytváří určité hranice a definice mezím

Stereotypy také souvisejí s prezentováním reality, kde Hall (1997) dělí tento vliv na tři hlavní teorie prezentace reality. Prvním je „Reflexní“, kde jsou média brána jako pomyslná zrcadla, která odrážejí čistě jenom realitu, reálný obraz světa a dění v něm. „Intencionální“ je další teorií, ta ale hovoří o prolínání autora sdělení, jeho názorů, postojů atd. do reprezentovaného obrazu, který však v danou chvíli, již nemá nic společného

s realitou. Poslední teorie je „Konstruktivistická“, která nedává žádný význam sdělení samotnému, ale spíše se zaměřuje na čtení, po kterém si teprve jedinec vytvoří svůj vlastní názor a postoj k danému tématu. (Brhláčová, 2016) Mediální stereotypy jsou tedy stereotypní představy o různých problematikách, která však nezůstávají předávána pouze do blízkého okolí, ale celostátně či celosvětově. Dyer, 1988 in Brhláčová: rozdělil 4 formy prezentace znevýhodněných médií, z nichž každá má své určité negativní dopady. V první formě hovoří o zaměřování se na znevýhodnění a jaký druh mají při reprezentaci těchto jedinců, spíše než na jejich povahu či osobností vlastnosti. Druhou formou je reprezentace znevýhodněných jako skupiny, která je hodna výsměchu či litování. Třetí forma vyzdvihuje myšlenku přespřílišného reprezentování znevýhodněných herky bez jakéhokoliv znevýhodnění, což pokládá dvě otázky: 1) Proč je tak malé množství znevýhodněných herců, kteří by pak v kampaních či na charitativních akcích mohli mluvit za svou komunitu a 2) Z jakého důvodu má názor na podporu znevýhodněných mít větší váhu z úst herce či zpěváka než z úst kohokoliv jiného? Poslední teorie se zabývá způsobem přijetí daných skutečností publikem, protože mohou nastat případy odlišného stylu přijetí, nežli autor zamýšlel. V roce 1977 B. Douglas a R. Bogdan přišli se specifikací rolí/rámců, kterými jsou znevýhodnění prezentovány médií i mimo zpravodajství. Zkompletovali je do 10 částí zobrazování znevýhodněných jako:

1) Osob politování hodných:

Tento způsob se nejčastěji používá i do dnes, v případech charitativních sbírek či pořadů, kde spoléhají producenti na soucit ze strany diváků. I když se finanční obnos povede shromáždit např.: na další výzkumy či zřízení bezbariérových prostor v prostředí metra, tato prezentace má spíše negativní dopad na jejich vnímání společností.

2) Objekty násilí:

Pohlíží na znevýhodněné jako na slabé, nemohoucí, bezbranné a nevědomky z nich tak vytváří terče pro kriminálně činné osoby.

3) Osob zlověstných a zlých:

Nejdéle praktikovaný způsob bránící integraci znevýhodněných do společnosti. Hlavním producentem je filmový průmysl, zobrazující v hlavních záporných rolích jedince s viditelným postižením či duševní poruchou. V reálném životě takový film v publiku vyvolává negativní pocity v přítomnosti těchto jedinců a podpoří jejich segregaci, aby nemohli být nebezpeční. Vyvolává nedůvěru vůči znevýhodněným a mnozí autoři se shodují, že tento přístup je nejčastějším důvodem stigmatizace.

4) Prvek kuriozity či atmosféry:

Opětovně filmový průmysl k prohloubení temné a nebezpečné atmosféry, často přidává do vedlejších rolí znevýhodněné jedince, kteří jsou zobrazováni jako žebráci bez nějaké končetiny, pacienti na psychiatrických klinikách (tzv. „blázincích“). Podporuje nehumánní pohled na tyto osoby a snižují individuálnost.

5) Supermrzák:

Tento termín je spojovaný se zobrazování znevýhodněných, jako superhrdinů, bojovníků, kteří se nevzdají svých snů a bojují se svým postižením tvrdou prací a vůlí, jehož výsledkem je nakonec úspěch. Z pohledu inspirace a motivace zde není nic špatného, ale druhá strana vyvolává dojem, že jedinci, kteří takhle nežijí, nebojují či to určitým způsobem neukazují světu, si nezaslouží místo ve společnosti, jsou bráni za osoby líné či za zbabělce, kteří to vzdali. Zároveň může dojít k odpírání základních služeb pro znevýhodněné.

6) Terče posměchu:

Historie zesměšňování znevýhodněných je velmi stará a její pozůstatky jsou patrné i v dnešní době, kdy dochází k nevhodným vtipům či přirovnáním k těmto jedincům. Na základě této tendence odlehčovat a zesměšňovat, tito jedinci pak nejsou bráni vážně a obzvláště u dětí se znevýhodněním vede tento efekt k podřívání sebevědomí a sebedůvěry

7) Znevýhodněný sám sobě nepřítelem:

Prezentace znevýhodněných, specificky ve filmových snímcích, jako zasmušilých, negativních a pesimistických jedinců, kteří nebyli schopni postavit se překážkám osudu (znevýhodnění) a bojovat s nimi. V mnoha filmech je poté zobrazena postava, která nemá znevýhodnění, nemá žádná omezení, avšak je zobrazovaná s lepším vhladem do duše a života znevýhodněného a ví, jak se vyrovnat se situací lépe než jedinec sám. Toto spojení podtrhává stereotypické pohlížení na jedince se znevýhodněním jako na nesamostatné osoby.

8) Břemeno a zátěž:

V tomto případě je zmíněným „břemenem“ znevýhodněný, který je takto prezentován médií. Výsledkem je negativní přístup k jedincům se znevýhodněním a úplné vypuštění všech přínosů těchto jedinců společnosti. Opětovný pohled nesamostatnosti a nutnosti péče rodiny a společnosti o tyto jedince.

9) Sexuální devianti:

Tento stereotyp prezentuje znevýhodněné ve dvou odlišných scénářích. Prvnímu se říká „Syndrom Lady Chatterleyové“, během kterého je jedinec kvůli svému znevýhodnění automaticky brán za sexuálně neschopného/intimity neschopného/asexuálního, což vede k jeho neschopnosti udržet si dlouhodobý romantický vztah. I v této oblasti se setkáváme s kombinací stereotypů znevýhodněných a genderových stereotypů, v případech válečných veteránů, kteří se vrátili z mise po zásahu granátem atd. V tomto případě je žena brána jako neschopná plnit svou roli sexuální partnerky a pro muže je to velmi často užívaný argument „ospravedlňující“ nevěru, zato v případě mužů válečné zranění vzbuzuje přitažlivost a žena musí být hrdá na muže, který tímto prošel. Druhý je prezentace těchto jedinců jako sexuálních deviantů/zvrhlíků, neschopných uspokojení. Tento pohled je často podporován články o jedincích s duševní poruchou či sexuální perverzí.

10) Osoba neschopná plnohodnotného a spokojeného života:

V tomto ohledu jsou znevýhodnění prezentováni negativně, nejsou bráni jako plnohodnotní členi společnosti, v porovnání s většinovou společností zastávají podřadné postavení, pro společnost nepředstavují fungující členy či členy, kteří by mohli žít plnohodnotný život. (Brhláčová, 2016)

V posledních letech se mediální prezentace znevýhodněných zaměřuje na prosazování myšlenky stejné jako v případě inkluze „být jiný je normální“, v reklamách zaměřených na charitativní aktivity je poukazováno na jejich pozitivní vlastnosti a schopnosti, ukázky různých forem aktivního života, zvyšuje se i prezentace různých podpůrných organizací založených samotnými znevýhodněnými jedinci.

Se stereotypy neoddělitelně souvisí i stigmata a stigmatizace znevýhodněných jedinců, jako jeden z mnoha negativně působících faktorů.

„Stigma je označení, kterým se nějaká osoba ve své skupině negativně odlišuje od platných standardů, především psychické, fyzické a sociální normality, což ji ohrožuje v její sociální identitě a plném přijetí ze strany druhých.“ (Jandourek, 2007)

Slowík (2016) odkazuje na myšlenku Goffmana (2003), že příčinou znevýhodnění jedinců je samotná stigmatizace, tedy chápání těchto osob jejich okolím, a nikoliv jejich skutečné postižení. Důležité pro pozitivní změnu nejen v této oblasti, je nezbytnost přehodnocení svých dosavadních postojů a názorů, jak pro společnost jakožto celek, ale také právě pro jí

tvořící samotné články (jedince). Míra stigmatizace závisí na druhu postižení, hloubce postižení, přístupu samotného jedince ke znevýhodnění, přístup jedinců nejbližších (tzn.: rodina, přátelé, partner/partnerka atd.), sociálně politických podmínkách, politologických a demografických podmínkách v populaci, (Slowík, 2016)

4.2 Teorie rámcování

Každé sdělení prezentované jakýkoliv médiem v sobě nese tzv. „rámce“. Jejich projev může být například skrze specifická klíčová škola, stereotypní představy. Mohou to být i fráze, zdroje informací či věty posilující či podporující sesbíraná fakta a přesvědčení.

Rámcování se jako takové poprvé využívalo obsah psychologických či sociologických výzkumů. Výsledky z těchto výzkumů potvrzují, že je jedinci i společnost využívají ke snazšímu pochopení fungování okolního světa a svých osobních zkušeností. Rámce samotné jsou nástroji, pro přesnou a srozumitelnou prezentaci některých složitějších myšlenek či názorů, díky kterým obsahu porozumí i laická veřejnost. (Brhláčová, 2016) Goffman (1974) tvrdí, že jedinci využívají tzv. „primární rámce“ k podpoře schopnosti zpracování nových informací. Konstatuje, že rámce lze chápat jako struktury pomáhající publiku identifikovat, lokalizovat, vnímat a označovat tok informací probíhající okolo nich. Přestože nemáme ucelenou definici rámců a rámcování, prvky shod jejich vysvětlení nalezneme u mnoha autorů. Rámce lze popsat jako konceptuální nástroje skrze, které média i jednotlivci zprostředkovávají, interpretují a následně vyhodnocují získané informace. (Neumann et al., 1992 in Brhláčová, 2016)

Teorii rámcování se, jako jeden z mnoha autorů, věnoval Robert N. Entman, který popsal jejich čtyři základní funkce:

- 1) Definování problémů-určují původce problému, jeho motivaci, za jakou cenu tak činí a výhody pro něj
- 2) Diagnostika příčiny-identifikace činitele a problému
- 3) Morální soud-skrze morálku hodnotí činnost původce daného problému
- 4) Navržení nápravných opatření-návrh a obhájení důvodů zvoleného prostředku nápravy, výpočet předpokládaných následků daného problému (Entman, 1993 in Brhláčová, 2016)

V ideálním případě by tedy v každém textu měly být aplikovány všechny čtyři funkce, jsou ovšem texty, ve kterých některé z nich chybí či nebyla použita ani jedna. Z toho

vyplývá, že takto médií zdůrazněná informace se stává pro čtenáře primární a ostatní nezvýrazněné, tak ztrácí na své validitě. Samotné umístění informací v textu, na specifická místa, tak mohou ovlivnit jaké informace si z článku jedinec odnese a jaké se dostanou po veřejného povědomí.

Argumentační nástroje jsou také neoddělitelnou součástí mediálního sdělení. Lze je chápat, jako prvky obsažené v textu ve formě podprahové informace/názoru, fungující jako stimul shodující se s jeho ideami. V budoucnu pak bude jedinec interpretovat dané téma s již povědomě zakotvenými argumentačními nástroji. (Brhláčová, 2016)

4.2.1 Lingvistické a narativní

Lingvistické rámcování se zabývá vlivem nesprávné terminologie, v tomto případě negativní referenci vůči znevýhodněným. Ta se nazývá „invalidizující jazyk“, jehož častým užíváním, dochází k podporování šíření mýtů a stereotypů o znevýhodněných jedincích. Jsou tvořeny pojmy v minulosti hojně používanými, jako „kripl“, „retard“ atd. Mnoho autorů zastává názor, že by se neměl používat výraz „handicap“ jako podstatné jméno, protože staví jedince s handicapem na stejnou úroveň a tím popírá jeho individualitu. Mezi další pojmy jejichž užívání není zcela korektní jsou ty, které obsahují podtext útrap, oběti či bezmoci. To implikuje již chybě užívané názvy „nemoc“ a „pacient“, zmíněné v kapitole o dnešním vnímání znevýhodněných jedinců. Invalidizujícím jazykem lze označit takovou formu vyjadřování, která se zaměřuje, spíše než na jedince a jeho individualitu a unikátnost, na jeho znevýhodnění jako primární charakteristiku. Jeho užívání má negativní následky v utvrzování domněnek a názorů, přetrvávající v dnešní společnosti. Zvolená forma vyjadřování, která je užívaná v médiích silně ovlivňuje způsob přístupu ke znevýhodněným a nahlížení na ně. (Brhláčová, 2016)

Narativní rámcování znevýhodněných jedinců, bylo vytvořeno a popsáno Johnem Clogstonem v roce 1990. Čerpal ze svého výzkumu reference amerických tiskovin o handicapované komunitě. Toto členění vzniklo před schválením zákona o handicapovaných jedincích. Z toho důvodu Hellerová ve své publikaci jeho členění dále rozšiřuje o další rámce: obchodní rámec, právní rámec a spotřebitelský rámec. Základní dělení se člení na dvě skupiny, tvořící tradiční a progresivní pohled.

1) Tradiční pohled:

Jedinci jsou prezentováni jako deviantní, dysfunkční, neschopní života v prostředí vytvořeném intaktní společností. Schéma, dle kterého se řídí: Znevýhodněný jedinec – zaměření na znevýhodnění – znevýhodnění je bráno jako problém – výsledkem je považování tohoto jedince za problémového. Tento pohled se pak dále dělí na:

- a) Klinický rámec-znevýhodnění bráno jako nemoc. Tito jedinci jsou dle tohoto pohledu závislí na zdravotnické péči a obsluze. Jsou považováni za pasivní občany
- b) Sociálně patologický rámec-považování znevýhodněných za ekonomicky nesoběstačné a nesamostatné jedince, závislé na „milodarech“ státu. Finanční prostředky jsou brány jako „dobrá vůle“ státu, nikoliv za právní nárok.
- c) Rámec „supermrzáků“-negativní vnímání znevýhodněných jedinců, způsobené jejich „nadlidskými“ výkony např.: nevidomý umělec, paraplegický sportovec atd. Jsou považováni za deviantní, jelikož nesplňují stereotypní roli neaktivního jedince.
- d) Obchodní rámec-považování vytváření bezbariérového prostředí za zbytečnou investici peněz a neprofitní, nesmyslnou ztrátu času.

2) Progresivní pohled:

Podporuje výrok Slowíka (2016), hovořící o vytváření znevýhodnění společností a její neadaptibilitou vůči těmto jedincům.

- a) Rámec menšinových občanských práv-osoby se znevýhodněním jsou považovány za členy společnosti, kteří mají stejná práva a možnost boje za ně, jako kterýkoliv jiný člen společnosti.
- b) Právní rámec-znevýhodnění mají svá práva, prostřednictvím kterých lze právní cestou zajistit jejich dodržování a případnou sankci případů jejich porušení.
- c) Rámec kulturního pluralismu-Apeluje na stejný způsob prezentace osob se znevýhodněním a osob bez něj. Pozornost by měla být zaměřena na osobnost jedince, jeho unikátnost a individualita, ne na jeho znevýhodnění.
- d) Spotřebitelský rámec-za předpokladu budoucí bezbariérovosti společnosti, by znevýhodnění mohli zastávat důležitou roli přínosu pro společnost i obchody. Možnost zaměstnání osob se znevýhodněním, by vedla k podpoře jejich ekonomické nezávislosti. (Brhláčová, 2016)

4.2.2 Mediální rámcování

Každý žurnalista zpracovávající informace a vytvářející z nich zprávu, má moc nad podobou výsledného produktu. Text může mít podobu šetrného vysvětlení, úderného faktického textu či dojemného příběhu, ovšem může dojít ke změně originálního znění, z emotivního příběhu na pouhá strohá fakta atd. (Huk, 2008)

K tématu mediálního rámcování se neodmyslitelně pojí i stereotypní role, do kterých média znevýhodněné jedince zasazují. Těmto rolím je věnovaná část jedné z předešlých kapitol o stereotypizaci znevýhodněných jedinců. Časté jsou tedy role politování hodný osob, „supermrzáků“, objektů násilí, sexuálních deviantů či terčů posměchu a mnoha dalších. Především v oblasti filmového průmyslu, a tedy i televizní prezentaci těchto jedinců.

Co se nahlížení na znevýhodněné jedince, prostřednictvím článků či jiné formy tištěných médií, týče, se často setkáváme s pojmy: trpící, oběť postižení, omezený, vězni svého těla atd. (Brhláčová, 2016) Je zde nutná revize těchto pojmů a jejich nahrazení pojmy s pozitivním podtextem, jejichž užívání médií by bylo tzv.: „startovací čarou“ pro změnu nahlížení společnosti na osoby se znevýhodněním a začátkem eliminace stereotypů a stigmatizací.

4.3 Teorie nálepkování

Tato teorie byla rozvíjena od počátku 20.století. Teorie nálepkování pojednává o klíčové roli médií v životech všech jedinců. Prostřednictvím moci médií v oblasti utváření názorů, druhů nahlížení na dnešní svět kolem nás, jejich vliv sahá přirozeně i do pohledu na osoby se znevýhodněním. (Brhláčová, 2016)

Labelling (z ang. Label-nálepka) byla teorie původně vytvořená sociology zkoumající kriminalitu, později byla aplikovaná i v psychologii na osoby s duševním onemocněním, psychicky a mentálně handicapované jedince. Zahrnuje nejen vnímání odlišnosti druhých, ale i přidělování společenského významu těmto odlišnostem. (encyklopedie sociologie, online) Jedná se tedy o společenské udělování nálepek, které má své pozitivní i negativní dopady. Příkladem pozitivních je označení vědeckých a odborných dat přesnějším a lépe pochopitelným termínem. Negativní příklady jsou následky tohoto nálepkování na skupiny, které jsou označeny za „odlišné“ a z toho vyplývající nižší postavení ve

společnosti, stereotypy s tímto postavením spojené. Tímto postojem pak společně vymezuje místo, kam daná skupina patří. V mluvené či psané formě je nálepkování čitelné například z použití rozdílných zájmen, tedy označení osob se znevýhodněním za „oni“ a zbytek společnosti za „my“. (Brhláčová, 2016) Toto samo osobě vytváří nálepku podřadnosti a nestejnoprávnosti těchto dvou skupin.

Shrnutí nám tedy ukazuje sílu labellingu, pokud společnost označí něco za „deviantní“ či „špatné“, skupina či jedinec se této nálepky nezbaví, zbytek společnosti se bude k této skutečnosti stále přiklánět. Vliv působí na chování a jednání celé společnosti, což vede k myšlence, že pokud touto mocí disponují média, poukazuje to na jejich pravý potenciál a sílu vlivu na vytváření i samotných hodnot společnosti.

Praktická část

Praktická část této práce je zaměřená na ověření informací z teoretické části tedy zjištění vlivu médií na pohled na znevýhodněné jedince. První otázkou je „*Jakým způsobem jsou vnímána samotná média dnešní společností*“ Hypotéza č.1 Jsou chápána jako zdroj každodenního přísunu nových informací. Druhá otázka „*Převyšuje množství jedinců využívajících internet, jako zdroje informací, markantně užívání ostatních médií?*“ Hypotéza č.2 Nárůstem možností využití internetu jako hlavního, nejen informačního média, bude procentuální zastoupení výrazně vyšší než u ostatních médií. „*Uvědomují si jedinci markantnost vlivu médií na společnost?*“ Hypotéza č.3 Vliv médií si jedinci neumí přesně představit anebo si nechtějí jejich vliv připustit. „*Ovlivňuje způsob sdělení určité informace/zprávy médií reakci jedinců?*“ Hypotéza č.4 Chce ověřit výsledky podobného šetření z minulých let od různých autorů, kteří poukazovali na velký vliv, předpokládá se souhlasný výsledek. „*Vzbuzuje charitativně orientovaný obsah, negativní reakci a lítost, v řadách publika?*“ Hypotéza č.5 Počítá spíše s negativními následky na vnímání znevýhodněných, prostřednictvím jejich mediální prezentace, jako objektů milosrdenství. „*Jakým stylem působí na jedince způsob prezentace, dnešních médií, osob se znevýhodněním?*“ Hypotéza č.6 Prezentace znevýhodněných není zaměřena na rovnoprávné vnímání těchto jedinců. „*Jak jedinci vnímají osoby se znevýhodněním?*“ Hypotéza č.7 Z důvodů mediální prezentace, jsou znevýhodnění vnímáni, jako subjekty lítosti. „*Jaké jsou osobní zkušenosti jedinců při kontaktu se znevýhodněnými?*“ Hypotéza č.8 Pokud mají jedinci ve svém okolí znevýhodněné, počítá se s prvotním šokem a nejistoty stylu komunikace s nimi. „*Je somatické znevýhodnění stále zdrojem větší nevyžádané pozornosti?*“ Hypotéza č.9 Somatické znevýhodnění stále vzbuzuje větší pozornost z důvodu viditelných projevů na fyziologické stavbě jedince. „*Zvýšilo se povědomí o termínech integrace a inkluze?*“ Hypotéza č.10 Média se o těchto termínech zmiňují nedostatečně, to implikuje nižší zájem o tuto problematiku. „*Ovlivnila média názor jedinců na zřizování speciálních škol?*“ Hypotéza č.11 Média často prezentují politické názory o zbytečnosti těchto institucí. „*Přežívá stále představa o izolaci mentálně postižených jedinců, jako o jediné možnosti ochrany společnosti?*“ Hypotéza č.13 Stereotypy, nedostatečné pochopení příčin jejich chování a negativní mediální prezentace těchto jedinců, způsobuje častý výskyt názoru, jejich bezpečné izolace a segregace od zbytku společnosti. „*Uvědomují si jedinci, že změnou prezentace médií dojde k radikálním*

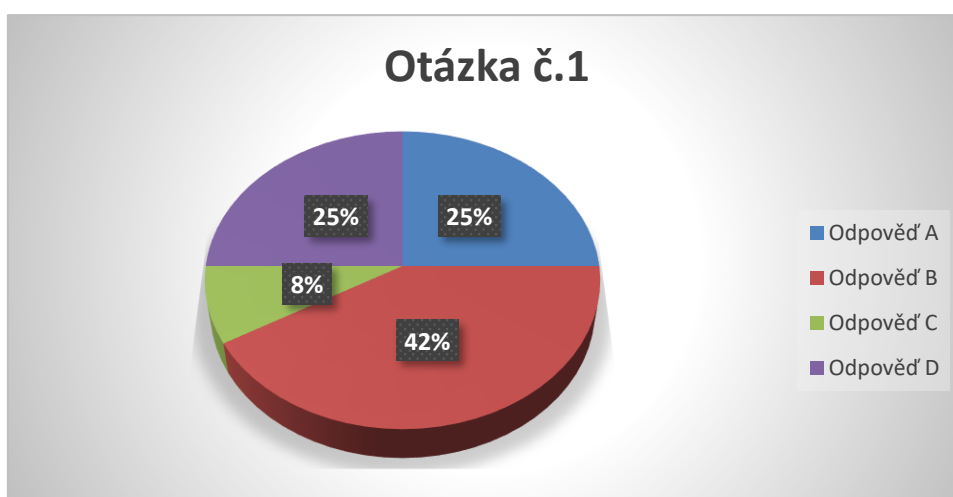
změním v přístupu ke znevýhodněným?“ Hypotéza č.14 Jedinci budou spíše poukazovat na důležitost zákonů a potřeba změny samotných osob se znevýhodněním.

Výzkumným vzorkem bylo 60 respondentů, s různým typem zaměstnáním a odlišným stupněm dosaženého vzdělání. Výzkumná metoda v praktické části, která je prostředníkem ke zjištění pravdivosti či opaku hypotézy, je dotazníková, jejímž prostředkem pro sběr dat je dotazník. Tato kvantitativní metoda je charakteristická schopností shromáždit větší množství dat v kratším časovém úseku.

Výsledky výzkumu:

1) Co jsou podle Vás média?

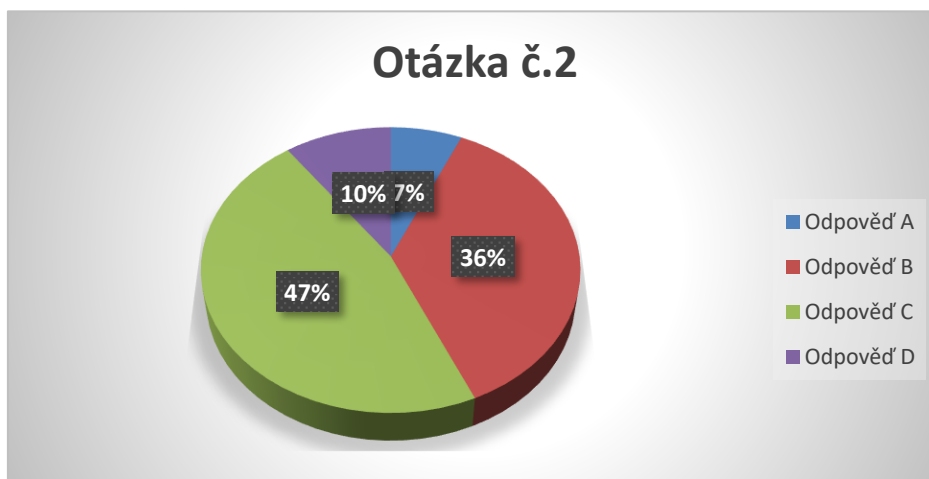
- a) Prostředek pro komunikaci a předávání informací
- b) Prostředek, kterým se ovládají masy
- c) Nepotřebná věc, která všechny zcela zbytečně stresuje
- d) Jediný pramen pro získávání informací



Tato otázka byla zaměřena na ověření hypotézy č.1: „Jedinci berou média jako zdroj každodenního přísunu informací.“ Tento graf, vycházející ze získaných dat, zobrazuje, že respondenti (42 %) vidí média jakožto nástroj cílené manipulace s jedinci, nikoliv jako nestranného prostředníka zobrazující odraz reality. 25 % dotázaných odpovědělo zjednodušenou formou popisu původní funkce médií. Dalších 25 % popisuje média jako významný stresový faktor. Pouhých 5 % odpovědělo, že média používají jako jediný zdroj svých informací. Takže na základě získaných dat je možné říci, že tato hypotéza byla vyvrácena.

2) Jaká média používáte nejčastěji?

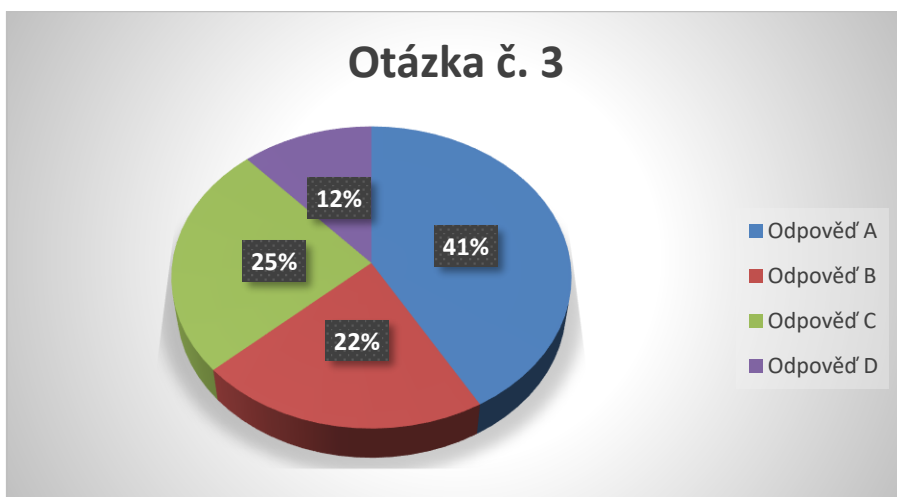
- a) Rádio
- b) Televize
- c) Internet
- d) Tiskoviny



Výsledky otázky číslo dvě, zaměřené na hypotézu č.2 „*Předpokládá se, že zvýšením možností využití internetu, bude procentuální zastoupení mnohem vyšší.*“ zjištění oblíbenosti některých médií, přinesla již dobře známá data o velmi hojném užívání primárně internetu, ale i televize v řadách dnešní společnosti. Překvapující bylo, že pouhých 7 % respondentů nejčastěji poslouchá rádio a 10 % čte tiskoviny. Tato poslední data mě velmi překvapila, čekala jsem vysoká čísla převážně u internetu (47 %), ale také u tiskovin, když vezmeme v potaz prodejní stánky či volné rozdávání novin například v pražském metru. Tato data hypotézu č.2 potvrdila částečně a k ní přidala i 36 % zastoupení diváků televize, která tím pádem druhým nejčastěji používaným médiem.

3) Jaký mají podle Vás média vliv na společnost a jejich členy?

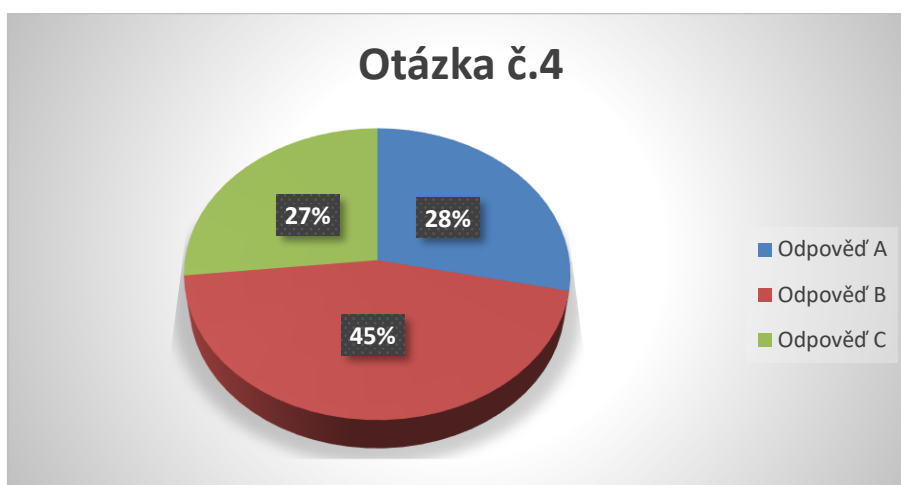
- a) Velký, ovlivňují životy každého z nás v mnoha oblastech
- b) Nemají skoro žádný vliv, nikdo jejich informacím nevěří
- c) Jejich vliv je diskutabilní, nechají se ovlivnit jen ti, kteří to dovolí
- d) Nemají žádný vliv



Odpovědi na tuto otázku byly zaměřeny na hypotézu č.3: „*Vliv médií si jedinci neumí přesně představit anebo si nechtějí jejich vliv připustit.*“ 41 % svědčí o uvědomování si vlivu médií, a tedy vyvrácení hypotézy č. 3. Stále zde zůstává otázka, zdali jedinci uvědomující si tento fakt, pak konají, aby své přesvědčení potvrdili či jen tuto skutečnost přijmou. 22 % zastoupení zde má názor, že média nemají vliv, jelikož nemají důvěru svého publika. Tento fakt by byl pravdivý, pokud by média působila pouze na vědomé vnímání. Ovšem velké množství reklam, filmů apod. má podprahový kontext, který nás i bez našeho vědomí ovlivňuje. Odpověď C (25 %) je tedy opět zodpovězena v předchozí části a jako poslední a možná nejmylnější tvrzení, které zde má přesto 12 % zastoupení zní, že média žádný vliv nemají.

4) V případě, kdy dojde k tragické události (např.: úmrtí), média tuto situaci popisují jako pouhý fakt, nic traumatického. Jaký je na situaci Váš názor?

- a) Samozřejmě, že jsem zarmoucený/á, každá ztráta života je smutná
- b) Když to nezobrazují jako velký problém, neřeším to, můj názor je neutrální
- c) Můj názor je negativní, pokud to není důležité, proč bych o tom měl/a přemýšlet?

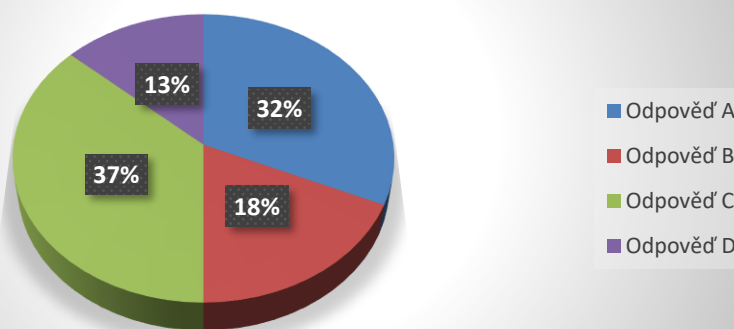


Otázka byla zaměřena na hypotézu č.4 „*Chce ověřit výsledky předchozích výzkumů, předpokládá souhlasný výsledek.*“ První odpověď na tuto otázku, podporuje víru v solidaritu a empatii jedinců kolem nás, 28 % zastoupení. Důležitou roli zde hraje, ale zastoupení druhé (45 %) a třetí odpovědi (27 %). V posledních dvou odpovědích, je velmi silně patrný vliv médií na jedince, potažmo celou společnost, a tedy potvrzení hypotézy č.4 a také předchozích výzkumů zmíněných v teoretické části. To že média dokáží smrt, která byla vždy něco smutného a nepříjemného, zobrazit jako nezajímavou a pozornost nevzbuzující, poukazuje na zploštělost názorů celé společnosti, jejichž zorný úhel pohledu na události je zúžen na mediální zobrazení.

5) Jakou reakci ve Vás vyvolává charitativně zaměřená reklama s tematikou znevýhodněných?

- a) Pozitivní-je hezké, že se jim někdo snaží pomoci
- b) Smíšené-podporu chápu, ale ukazují je jako chudáky
- c) Negativní-je mi jich líto, musí to být těžké
- d) Neutrální-chápu záměr, ale nijak mě to nezasahuje

Otázka č.5



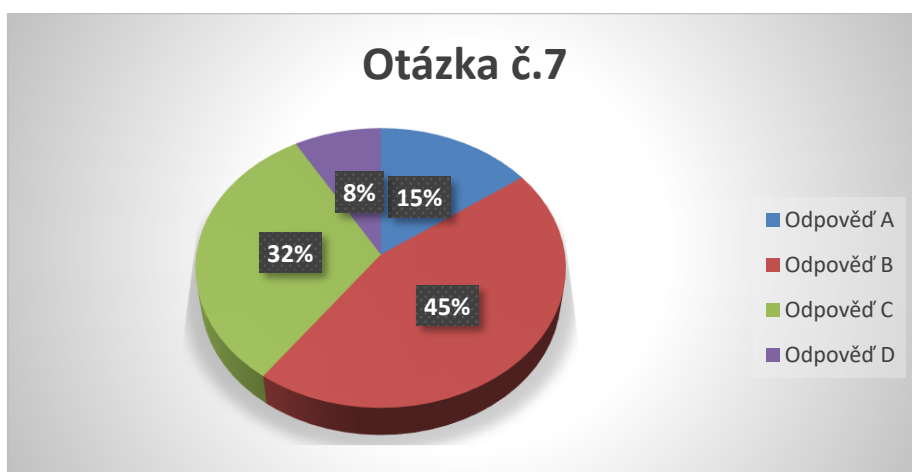
Tento graf je důkazem nejdominantnějšího typu smýšlení o znevýhodněných, jako o objektech milosrdenství (37 %), a tedy i potvrzení hypotézy č.5 „*Počítá spíše s negativními následky na vnímání znevýhodněných, prostřednictvím jejich mediální prezentace, jako objektů milosrdenství.*“. První odpověď (32 %), je zdánlivě pozitivní, ale má i negativní stránku, zobrazuje znevýhodněné jako jedince, kteří si nejsou schopni poradit sami a bez podpory ostatních by ničeho nedosáhli, svět by se o ně nezajímal. Druhá odpověď je dle mého názoru, velmi strážlivá a zastoupena 20 % respondentů. 13 % zde zastupuje neutrální přístup, který se objevuje v mnoha jiných kulturách či státech.

6) Zkuste popsat, jakým způsobem podle Vás, média prezentují znevýhodněné?

Odpovědi respondentů byly různé, ale dělily se na pár hlavních myšlenek/názorů. První z nich byl, že je prezentují nepříjemně, z toho zle pochopit negativní vliv sdělení na publikum. Další byla myšlenka zobrazování těchto jedinců pouze ve chvílích, kdy mají úspěch, ne ukázky každodenního života. Několik respondentů dokonce napsalo, že pokud mohou zobrazovat vypěstovanou zeleninu na zahradě nějakého z fanoušků nejmenované televizní stanice, mohli by ukazovat i běžné životy znevýhodněných. Tedy odpovědi částečně potvrzují hypotézu č.6 „*Prezentace není zaměřena na rovnoprávné vnímání.*“

7) Kdo je znevýhodněný jedinec?

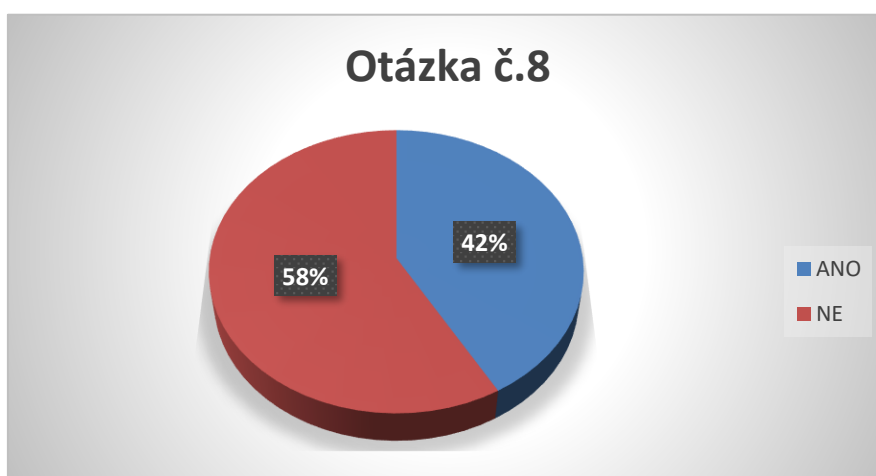
- a) Jedinec, který se spoléhá na finanční prostředky a péči ze strany státu a rodiny
- b) Jedinec, který je rovnocenným členem společnosti se stejnými právy jako ostatní
- c) Jedinec, kterého je mi líto, že má zkažený život postižením
- d) Jedinec, který neměl být narozen, trpí celý život



Odpověď typu „A“ v tomto grafickém zobrazení, představuje pohlížení na znevýhodněné jako na neschopné jedince, negativní myšlenka určitého parazitismu znevýhodněných na státním systému a její 15 % zastoupení je alarmující. Druhá odpověď se 45 % vyvrací hypotézu č.7 „Z důvodů mediální prezentace, jsou znevýhodnění vnímáni, jako subjekty lítosti.“ Respondenty odpovídajícími tímto stylem, který poukazuje na pozitivnější vnímání osob se znevýhodněním. Samozřejmě je zde opět zmíněná lítost (32 %), stále v silném číselném zastoupení. Poslední odpověď byla přidána jako zástupce radikálního názoru, u kterého jsem chtěla zjistit, zdali se i v dnešní době stále vyskytuje. Odpověď zní, že i přes všechny pokroky technologie, ekonomiky atd. se i v 21. století ukazují likvidační tendence, celých 8 % respondentů zastávalo tento názor.

8) Máte ve svém okolí jedince se znevýhodněním?

- a) ANO (pokračujte na otázku 8.1 a 8.2)
- b) NE (pokračujte na otázku 9)



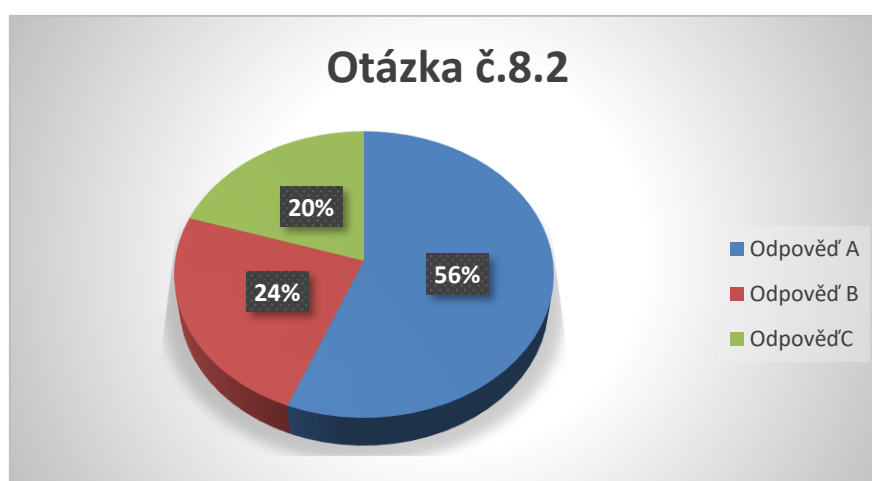
Výsledný graf zobrazuje skoro poloviční osobní zkušenost a kontakt se znevýhodněnými jedinci. Poukazuje na fakt, že integrace a inkluze do dnešní společnosti přinesla „osvícení“ zkušeností, jelikož je něco jiného informace číst a snažit si realitu představit a skutečná realita.

8.1) Jaké je jeho znevýhodnění?

Ve velké většině respondenti popisovali jedince se zrakovým či mentálním postižením. U odpovědí s mentálním postižením bylo poměrně velké zastoupení jedinců s různými formami Autismu či Downovým syndromem.

8.2) Jaká byla Vaše reakce při prvním setkání?

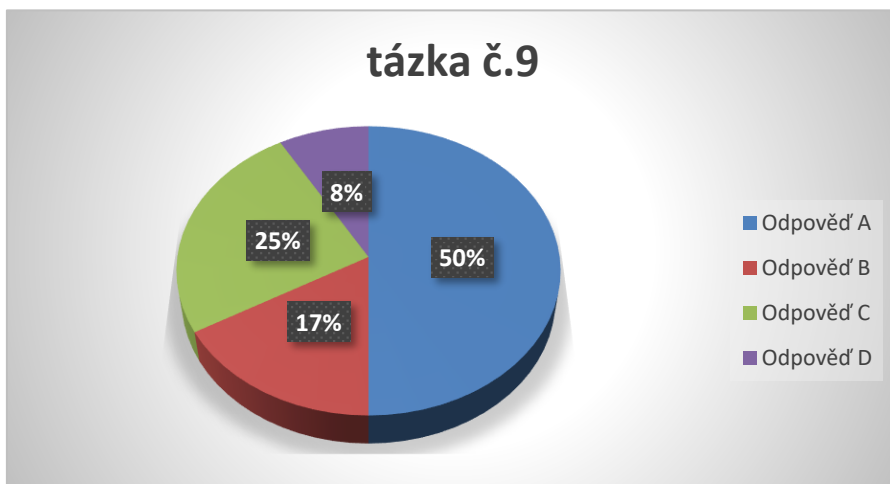
- a) Nejistá reakce, nevěděl/a jsem jakým způsobem reagovat
- b) Nepříjemný pocit, nemám z těchto jedinců dobrý pocit
- c) Normální, vedu s nimi konverzace jako s každým jiným



Nejistý přístup, který je nejčastější odpovědí (56 %), je jasným potvrzením hypotézy č.8: „*Pokud mají jedinci ve svém okolí znevýhodněné, počítá se s prvotním šokem a nejistoty stylu komunikace s nimi.*“ Toto jednání je výsledkem nedostatečné vzájemné interakce mezi intaktní společností a znevýhodněnými jedinci. Podstata integrace a inkluze je nedělit společnost na již zmíněné dvě strany, ale na jednu, kde dochází k minimálním konfliktům. Nepříjemný pocit z pohledu na znevýhodněného jedince (24 %), je opětně podporován mnoha negativními pohledy a stereotypy, které se předávají z generace na generaci. Třetí odpověď je ideální stav nahlížení na osoby se znevýhodněním, jako na rovnoprávné a rovnocenné členy společnosti (20 %).

9) Jaké znevýhodnění u Vás způsobí největší zájem/pozornost?

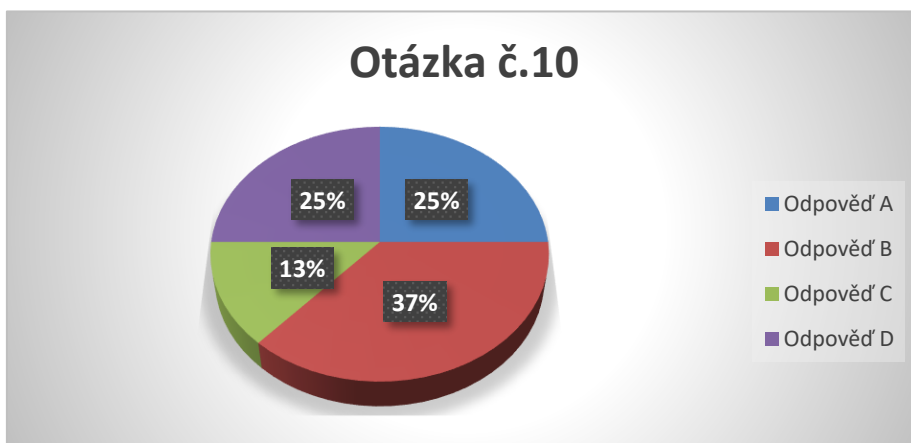
- a) Somatické (tělesné)
- b) Mentální
- c) Percepční (zrak, sluch)
- d) Logopedické (koktavost, řáčkování atd.)



Nejmarkantnější procentuální zastoupení má zde první odpověď, která potvrzuje hypotézu č.9: „*Somatické znevýhodnění stále vzbuzuje větší pozornost z důvodu viditelných projevů na fyziologické stavbě jedince.*“ Ostatní jsou méně viditelné či na první pohled přehlédnutelné, jedinec musí zaměřit pozornost např.: na nějaký smyslový orgán (25 %). U mentálního postižení pak musí jedinec být přítomen při jeho vnějším projevu (17 %). Nejméně pozornost vzbuzující je logopedické postižení (8 %).

10) Co je hlavní náplní integrace a inkluze?

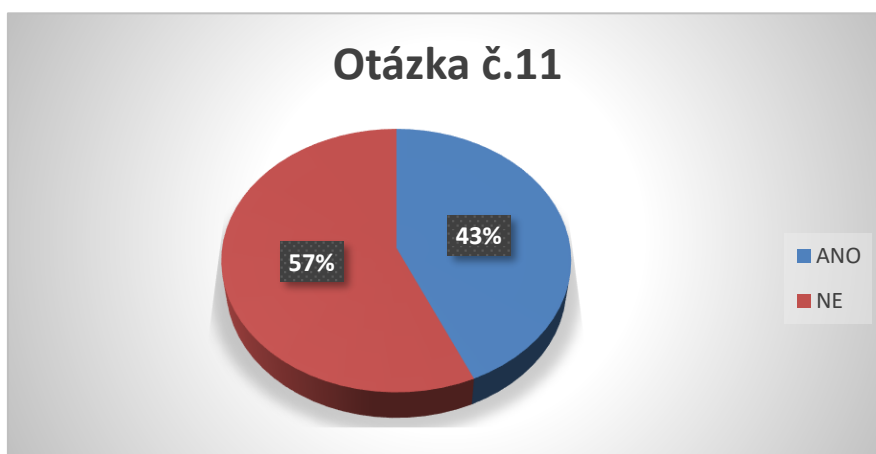
- a) Začlenění jedinců do většinové společnosti po všech stránkách
- b) Postupy, které se využívají pouze ve školství
- c) Nikdy jsem o tom neslyšel/a
- d) Tyto pojmy znám, ale nevím, co znamenají



Tato otázka byla začleněna, protože integrace a inkluze jsou velmi důležité pojmy nejen ve speciální pedagogice, ale také v oblasti života znevýhodněných jedinců. Je osvěžujícím zjištěním, že je v přepočtu 62 % respondentů, kteří tyto pojmy znají a tím dochází k vyvrácení hypotézy č.10 „*Média se o těchto termínech zmiňují nedostatečně, to implikuje nižší zájem o tuto problematiku.*“ Na stranu druhou je poněkud zklamáním, spojování těchto termínů pouze se školstvím (27 %). I přes osvětu a snahu některých organizací o dostatečném informování společnosti i podpory ze stran médií, která témata inkluze v posledních letech více probírají, je zde stále vysoké procento jedinců, kteří tyto termíny znají, ovšem neví jejich význam (25 %) a 13 % jedinců, kteří o existenci těchto termínů ani neví.

11) Souhlasíte s názorem, že by znevýhodnění jedinci měli mít své vlastní školy, kde by byl všechen čas věnován jejich specifickým potřebám?

- a) Ano (pokračujte na otázku 12)
- b) Ne (pokračujte na otázku 13)

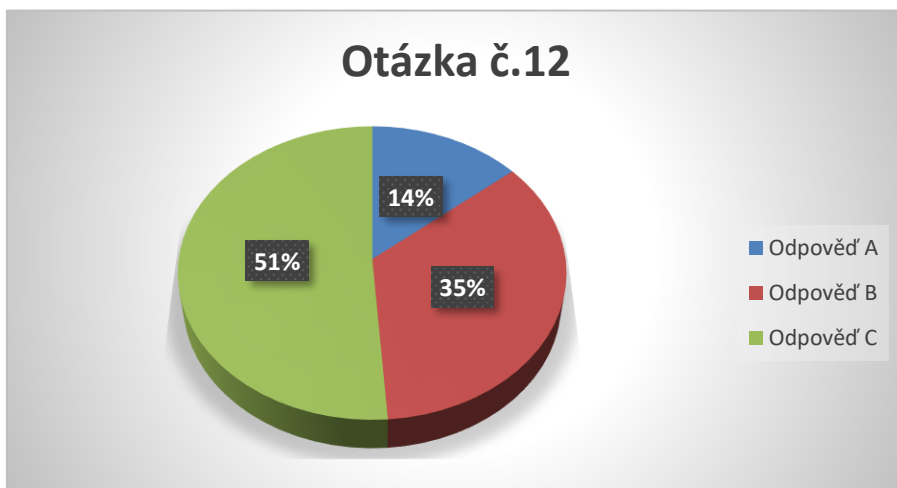


Tento graf vykazuje patrnou bipolaritu v názorech, zdali ponechat speciální školy či nikoliv. Z pohledu pedagoga, je v zájmu dítěte se specifickými potřebami, aby měl vzdělávací plán přizpůsoben jeho možnostem a pokud by se nacházel ve třídě, ve které jsou jedinci se stejnými možnostmi, docházelo by k podnícení motivace, namísto negativního vlivu, v případech umístění do běžných tříd. Toto tvrzení nám potvrzuje hypotézu č.11 „*Média často prezentují politické názory o zbytečnosti těchto institucí.*“ Na stranu druhou pro intaktní společnost a děti konkrétně jsou bližší vztahy a častější kontakty přínosem po stránce vzájemné důvěry a pozitivních vztahů. Ideální možností by bylo spojení těchto dvou stran, a vytvořit z části speciální a z části běžnou edukační

institute, omezit vzájemným pochopením šikanu, pracovat na vytváření pozitivních názorů na obou stranách atd.

12) Pokud jste odpověděly ne, z jakého důvodu jste tak učinily?

- a) Protože tento přístup bude podporovat segregaci těchto jedinců
- b) Protože společné kontakty a komunikace mezi dětmi s a bez znevýhodnění ve stejném prostředí, pomůže k pozitivnímu způsobu vnímání těchto jedinců
- c) Protože je to zbytečné vynakládání finančních prostředků státu, které mohou být využity lépe

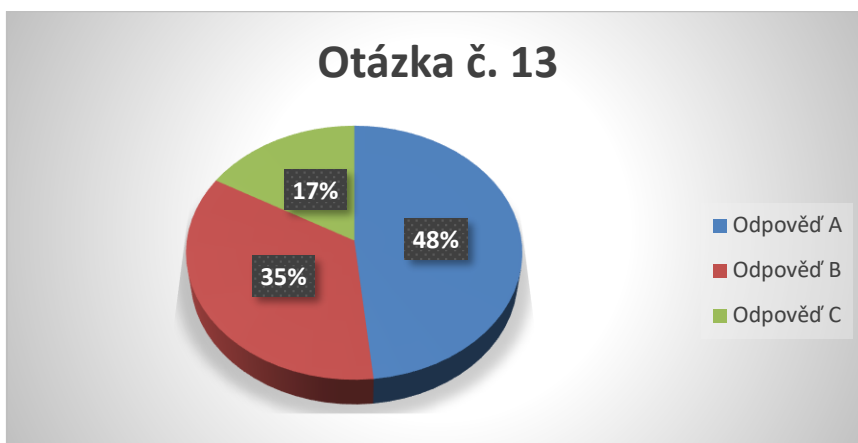


Tato otázka měla odhalit druhou polovinu potvrzení hypotézy č.11 „*Média propagují hojně politické názory o nepotřebnosti těchto institucí.*“ Na základě velkého procentuálního zastoupení (51 %) hovořící o názoru neekonomičnosti zřizování speciálních škol, který je často publikován právě z řad politiků při mediálních rozhovorech. 12 % se přiklání k boji proti segregaci jedinců a 35 % respondentů vnímá potenciál v kontaktech osob se znevýhodněním a intaktní společností, které by měli zlepšit vzájemnou interakci a kooperaci.

13) Jaké emoce ve Vás vzbudí televizní relace, která bude hovořit o výtržníkovi s psychickým onemocněním?

- a) Negativní-tito jedinci by měli být zavřeni v ústavech
- b) Strach-pokud bych někoho podobného potkala, raději přejdu na druhou stranu ulice
- c) Neutrální-je irelevantní, tyto informace mě nezajímají

Otázka č. 13

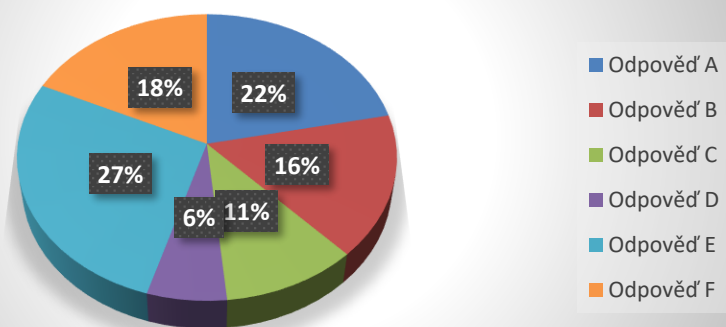


Opětne v případě první odpovědi (48 %) je patrný stereotypní přístup, který potvrzuje hypotézu č.13 „*Stereotypy, nedostatečné pochopení příčin jejich chování a negativní mediální prezentace těchto jedinců, způsobuje častý výskyt názoru, jejich bezpečné izolace a segregace od zbytku společnosti.*“ Tento postoj je velmi často podporovaný filmy, ve kterých jsou duševně postižení jedinci prezentováni, jako hrozba pro společnost. Díky druhé odpovědi (35 %) zjišťujeme, že nedostatečné pochopení myšlenkového naladění, procesů v myslích duševně postižených jedinců, také způsobuje vyvolání strachu z nepochopeného. 17 % naznačující nezájem o tuto tematiku, představuje část společnosti, jenž se distancuje od těchto témat záměrně či nevědomky.

14) Jakou oblast je potřeba změnit, aby se vnímání znevýhodněných jedinců změnilo?
(možnost více odpovědí)

- a) Média-to, jak tyto jedince prezentují má velké dopady na jejich vnímání
- b) Legislativní podpora-je potřeba více zákonů na jejich ochranu
- c) Stereotypy – když se přestanou předávat, negativita zmizí
- d) Jejich zastoupení na významných společenských pozicích-zvýší se i jejich společenská prestiž
- e) U členů společnosti-když je budeme více chránit a starat se o ně, nebude jim ubližováno
- f) U znevýhodněných jedinců-když nebudou moc odlišní, lidé je spíše přijmou

Otázka č.14



Konečný graf praktické části poukazuje na některé správně zaměřené snahy, které by mohli v budoucnu vést ke zlepšení situace, ale také nevhodné (např.: zaměření se na společnost, aby chránila znevýhodněné), které má zde nejpočetnější zastoupení (27 %) a tedy vyvrací hypotézu č.14: „*Budou spíše poukazovat na důležitost legislativy a potřebné změny u znevýhodněných jedinců* Velkým vlivem se na tom opětně podílejí média (22 %), která by při správném přístupu a stylu prezentace, mohla hrát významnou roli ve zlepšení situace znevýhodněným v našem státu i společnosti. Misinterpretace některých informací, která následně média předávají dále, jsou častou příčinou nesnadného boje za změnění názorů a nahlížení na tyto jedince. Legislativní opatření mají 16 % zastoupení, 11 % obsazení významných postů osobami se znevýhodněním. Nakonec 6 % dotázaných odpovědělo, že změna musí začít u samotných osob se znevýhodněním. Byla zde možnost volby více odpovědí.

Závěr

Výsledkem této práce, bylo zjištění neočekávaného množství oblastí, které média ovlivňují, zároveň porovnání vlivu médií na intaktní společnost a na osoby se znevýhodněním. Právě jejich mediální prezentace ztěžuje již takto, pro ně velmi těžký proces začlenění do společnosti, která je neuznává. Nejsou bráni jako rovnocenní členové této společnosti, často jsou spojováni s názory nemožnosti žití plnohodnotného a šťastného života. Jejich prezentace i ve filmové oblasti na ně vrhá negativní světlo. Jsou bráni jako neaktivní členové, pasivní příjemci dávek, objekty lítosti a milosrdenství. Ve skutečnosti je na čase je brát takové jací jsou, jako rovnocenné a rovnoprávné členy společnosti, kteří mají právo podílet se na kultuře a ostatních oblastech společnosti. Je nutné nepohlížet na ně s bolestným pohledem, jelikož to znehodnocuje jejich postavení, snižuje to validitu jejich existence. Alarmujícími případy jsou některé názory získané z praktické části, která odhalila likvidační tendence i v 21.století, a i když je jejich procento nízké, stále zde přežívají a ohrožují tak snahu bezproblémového začlenění jedinců se znevýhodněním. V extrémních případech, kterých také není po málu, mohou ohrožovat takto likvidačně zaměřené názory i samotný život osob se znevýhodněním.

Aplikace těchto poznatků v teoretické oblasti je zřejmá, intenzita informování společnosti o obou složkách tvořící toto téma (média a osoby se znevýhodněním). Je důležité klást důraz na podporu rozšíření strážlivého názoru, který může být stimulován různými diskusemi, podporující divergentnost myšlení, samotnou výchovou dalších generací k ověřování informací z více různých zdrojů a samozřejmě podrobování všech informací, získaných z okolí, kritickému myšlení. V praktická aplikace poznatků by mohla být směřována více do budoucna, na „výchovu“ budoucích žurnalistů a reportérů, aby měli funkci čistě zprostředkovatelů informací, které budou na základě údajů a faktů předávat informace společnosti. Také je zapotřebí zajistit, v ideálním případě, nezkomerčňování médií, vyhnout se možnosti, aby na jejich fungování a typu informací, které z nich nechá proudit dál, profitoval a celé ono médium bylo zaměřeno čistě profitním směrem.

Navazující empirický výzkum by mohl být zaměřen na získání dat v empirické části z ostatních zemí a porovnat je s českou společností. Teoretická část by tedy byla zaměřena na porovnávání výsledků vlivů a z nich vycházejících reakcí zahraničních společností, samotný vznik a vývoj médií na území jiného státu.

Tato práce je speciálně pedagogicky zaměřena, ovšem mnoho z mých literárních zdrojů, byly i publikace z odvětví sociologie, proto bych lze konstatovat, že tato práce může být zdrojem informací jak pro speciální pedagogiku, tak i pro sociologii.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje:

BAJEROVÁ, Žaneta. Osoby se zdravotním postižením a jejich mediální prezentace v České republice a v německy mluvících zemích. Brno, 2012.pdf. Diplomová. Masarykova univerzita.

BRHLÁČOVÁ, Monika. Mediální stereotypizace a nálepkování zdravotně postižených v českých médiích a jejich dopad na publikum. Praha, 2016.pdf. Diplomová. Univerzita Karlova.

HALANDOVÁ, Jaroslava. *Mas média a jejich vliv na společnost*. Praha, 2006. Diplomová. Univerzita Karlova.

HONČOVÁ, Simona. Média a jejich vliv na člověka. Praha, 2011.pdf. Bakalářská práce. Univerzita Karlova.

HUK, Jaroslav. *Sociologie médií*. 1. Praha: Univerzita Jana Ámose Komenského, 2008. ISBN 978-80-86723-65-5.

JANDOUREK, Jan. Sociologický slovník. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-269-0.

Köhlerová, T., Pospíšil, J. Z. a Závodná, L. S. *Občanský a společenskovědní základ: Sociologie média*. 2. aktualizované vydání. Nakladatelství a vydavatelství Prostějov: Computer media, s.r.o., 2018. ISBN 978-80-7402-239-5

KOLESÁROVÁ, Karolína. *Životní styl v informační společnosti*. 1. Praha: Univerzita Jana Ámose Komenského, 2016. ISBN 978-80-7452-119-6.

Slowík, Jan. Speciální pedagogika. 2. aktualizované. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-271-0095-8.

Internetové zdroje:

Médiagram. *Www.mediagram.cz* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2021 [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: <https://mediagram.cz/dejepis/vyvoj-medii-od-knihtisku-po-internet>

Médiaset. *Www.mediasetbox.cz* [online]. Pardubice, 2020 [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: <http://www.mediasetbox.cz/cs/uzitecne-informace/historicky-vyvoj-medii/>

Reflexe periodizace vztahu společnosti k postiženým jedincům [online]. 2020, , 1-3 [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: https://uss.upol.cz/wp-content/uploads/2020/03/reflexe_periodizace_vztahu_spol_k_postizenym.pdf

VORLÍČKOVÁ, Alena. Slideshare.net. *Www.slideshare.net* [online]. 2015 [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: <https://www.slideshare.net/alenavorlickova5/typy-mdi>

Sociologická encyklopedie. *Www.encyklopedie.soc.cas.cz* [online]. Praha: sociologický ústav AV ČR, 2020 [cit. 2021-5-14]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Labeling>

Přílohy

Dotazník

Dobrý den,

Jmenuji se Kateřina Macháčková a jsem studentkou na univerzitě Jana Amose Komenského. Tento dotazník, který budete nyní vyplňovat, je zaměřen „Jak média ovlivňují pohled na znevýhodněné jedince? “. Vaše odpovědi mi budou přínosnými poznatky v praktické části mé bakalářské práce. Předem Vám děkuji za vyplnění následujících otázek.

1) Co jsou podle Vás média?

- a) Prostředek pro komunikaci a předávání informací
- b) Prostředek, kterým se ovládají masy
- c) Nepotřebná věc, která všechny zcela zbytečně stresuje
- d) Jediný pramen pro získávání informací

2) Jaká média používáte nejčastěji?

- a) Rádio
- b) Televize
- c) Internet
- d) Tiskoviny

3) Jaký mají podle Vás média vliv na společnost a jejich členy?

- a) Velký, ovlivňují životy každého z nás v mnoha oblastech
- b) Nemají skoro žádný vliv, nikdo jejich informacím nevěří
- c) Jejich vliv je diskutabilní, nechají se ovlivnit jen ti, kteří to dovolí
- d) Nemají žádný vliv

4) V případě, kdy dojde k tragické události (např.: úmrtí), média tuto situaci popisují jako pouhý fakt, nic traumatického. Jaký je na situaci Váš názor?

- a) Samozřejmě, že jsem zarmoucený/á, každá ztráta života je smutná
- b) Když to nezobrazují jako velký problém, neřeším to, můj názor je neutrální
- c) Můj názor je negativní, pokud to není důležité, proč bych o tom měl/a přemýšlet?

5) Jakou reakci ve Vás vyvolává charitativně zaměřená reklama s tematikou znevýhodněných?

- a) Pozitivní-je hezké, že se jim někdo snaží pomoci
- b) Smíšené-podporu chápu, ale ukazují je jako chudáky

- c) Negativní-je mi jich líto, musí to být těžké
 - d) Neutrální-chápu záměr, ale nijak mě to nezasahuje
- 6) Zkuste popsat, jakým způsobem podle Vás, média prezentují znevýhodněné?

7) Kdo je znevýhodněný jedinec?

- a) Jedinec s postižením, který se spoléhá na finanční prostředky a péči ze strany státu a rodiny
- b) Jedinec, který je rovnocenným členem společnosti se stejnými právy jako ostatní
- c) Jedinec, kterého je mi líto, že má zkažený život postižením
- d) Jedinec, který neměl být narozen, trpí celý život

8) Máte ve svém okolí jedince se znevýhodněním?

- a) ANO (pokračujte na otázku 8.1 a 8.2)
- b) NE (pokračujte na otázku 9)

8.1) Jaké je jeho znevýhodnění?

8.2) Jaká byla Vaše reakce při prvním setkání?

- a) Nejistá reakce, nevěděl/a jsem jakým způsobem reagovat
- b) Nepříjemný pocit, nemám z těchto jedinců dobrý pocit
- c) Normální, vedu s nimi konverzace jako s každým jiným

9) Jaké znevýhodnění u Vás způsobí největší zájem/pozornost?

- a) Somatické (tělesné)
- b) Mentální
- c) Percepční (zrak, sluch)
- d) Logopedické (křivost, řáčkování atd.)

10) Co je hlavní náplní integrace a inkluze?

- a) Začlenění jedinců do většinové společnosti po všech stránkách
- b) Postupy, které se využívají pouze ve školství

- c) Nikdy jsem o tom neslyšel/a
- d) Tyto pojmy znám, ale nevím, co znamenají

11) Souhlasíte s názorem, že by znevýhodnění jedinci měli mít své vlastní školy, kde by byl všechen čas věnován jejich specifickým potřebám?

- a) Ano (pokračujte na otázku 12)
- b) Ne (pokračujte na otázku 13)

12) Pokud jste odpověděly ne, z jakého důvodu jste tak učinily?

- a) Protože tento přístup bude podporovat segregaci těchto jedinců
- b) Protože společné kontakty a komunikace mezi dětmi s a bez znevýhodnění ve stejném prostředí, pomůže k pozitivnímu způsobu vnímání těchto jedinců
- c) Protože je to zbytečné vynakládání finančních prostředků státu, které mohou být využity lépe

13) Jaké emoce ve Vás vzbudí televizní relace, která bude hovořit o výtržníkovi s psychickým onemocněním?

- a) Negativní-tito jedinci by měli být zavřeni v ústavech
- b) Strach-pokud bych někoho podobného potkala, raději přejdu na druhou stranu ulice
- c) Neutrální-je irelevantní, tyto informace mě nezajímají

14) Jakou oblast je potřeba změnit, aby se vnímání znevýhodněných jedinců změnilo?
(možnost více odpovědí)

- a) Média-to, jak tyto jedince prezentují má velké dopady na jejich vnímání
- b) Legislativní podpora-je potřeba více zákonů na jejich ochranu
- c) Stereotypy – když se přestanou předávat, negativita zmizí
- d) Jejich zastoupení na významných společenských pozicích-zvýší se i jejich společenská prestiž
- e) U členů společnosti-když je budeme více chránit a starat se o ně, nebude jim ubližováno
- f) U znevýhodněných jedinců-když nebudou moc odlišní, lidé je spíše přijmou